

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

23^e JAARGANG

WOENSDAG 28 DECEMBER 1938

No. 1200

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Timbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).*

M. F. J. Cool — Adjunct-secretaris.

Redactie-adres: Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam-West.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8468.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD:

	Blz.
Voorrang aan den uitvoer door <i>H. W. Lambers</i>	978
De economische beteekenis van Nederland voor Zuid-Afrika door <i>Prof. Dr. C. G. W. Schumann</i>	980
Blijvende „steun” aan de melkveehouderij door <i>Dr. J. Buter</i>	982
Eenige groote objecten door <i>Meyer de Vries</i>	985
Metten en taxeeren door <i>M. F. J. Cool</i>	987
De Rijksmiddelen over November.....	988
AANTEKENINGEN:	
De kapoksituatie in Nederlandsch-Indië.....	989
Verkeerscoördinatie	991
MAANDOLJFERS:	
Overzicht van den stand der Rijksmiddelen.....	992
Statistieken:	
Groothandelsprijzen	994—995
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten.....	993, 996

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

Wederom trok in de verslagweek het Pond Sterling de aandacht. Dit keer was het de verscherping van het embargo op buitenlandsche leeningen, welke een reactie teweegbracht.

Men heeft aan dezen maatregel verschillende interpretaties gegeven. De motieven, die men noemde, hadden deels betrekking op de situatie der Engelsche kapitaalmarkt. Van een overvloedig aanbod, zooals hier te lande, is daar sedert geruimen tijd geen sprake meer. Daarbij moet men bedenken, dat de vluchtkapitalen, die in de laatste jaren in Londen een onderkomen hadden gezocht, niet alle hot-money waren gebleven, maar deels op de kapitaalmarkt waren uitgezet. Aldus heeft deze markt geruimen tijd een geflatteerd beeld gegeven wanneer men de endogene voorzijing in het oog houdt.

Nu in de laatste maanden op omvangrijke schaal kapitaal uit Londen is weggehaald, heeft dat ook een terugslag op de kapitaalmarkt. Trouwens reeds voordat dit verschijnsel zich voordeed, was een langzame stijging van de kapitaalrente merkbaar. Anderzijds hoort men echter argumenten, die van zuiver monetair aard zijn. Men gelooft, dat de reserves van het Exchange Equalisation Fund belangrijk zijn ingekrompen en dat men daarom alle middelen te baat wil nemen om een verderen druk op het Pond te weren, waarbij niet zoozeer de koersdruk als het ongewenschte element wordt beschouwd, dan wel het verlies van goud, dat uit het Pondenaanbod, ongeacht den koers, voortvloeit.

Het blijkt, dat de laatste interpretatie de meeste aanhangers vond, met als gevolg een psychologischen druk op den Sterlingkoers, die nog werd geremd doordat, in verband met de naderende ultimo, op vrij omvangrijke schaal Dollarsaldi werden geliquideerd. Aldus bleef de daling binnen vrij enge grenzen (8.57 was de laagste koers), terwijl later de koers zelfs nog iets kon aantrekken. Met dat al is er deze week geen gunstige indruk van de long-run stemming voor het Pond blijven hangen.

De Fransche Franc daarentegen had een goede week. De kapitaalrepatriatie werd verder voortgezet, en ook uit het buitenland toonde men speculatieve belangstelling voor Fransche rentes, hetgeen natuurlijk den Franc eveneens steunde. Het Fransche Egalisatiefonds intervenueert regelmatig, en heeft den Franc tegenover het Pond langzaam laten apprecieeren.

De Gulden bleef tegenover den Dollar volkomen onveranderd. De overige valuta's toonden weinig variatie.

De geldmarkt is ongewijzigd, de laatste schatkist-emissie leverde voor de inschrijvers nog weer een iets ongunstiger resultaat op dan de vorige.

Op de beleggingsmarkt is weinig verandering te constateeren. Fransche obligatiën waren zeer vast gestemd, mede als gevolg van geruchten over de inmiddels aangekondigde groote conversieleening.

VOORRANG AAN DEN UITVOER.

Het probleem, langs welken weg de uitvoer het best bevorderd kan worden, is op het oogenblik aan de orde van den dag. Op verschillende congressen, door vereenigingen van exporteurs belegd, vormt de stimuleering van den uitvoer met buitengewone mid-delen het voornaamste agendapunt; door ministers en parlementen wordt veel tijd geofferd aan dit vraagstuk, dat, als weerslag hierop, eveneens een belangrijk deel der in de tijdschriftpers beschikbare ruimte in beslag neemt.

Bij een vorige gelegenheid ¹⁾ hebben wij getracht de algemeene oorzaken na te gaan, welke de uitvoer-behoefte deze centrale plaats in de belangstelling hebben verschaft. Ditmaal willen wij ons meer in het bijzonder bezig houden met dat deel van den strijd, dat zich op het eerste plan afspeelt, waarbij Duitschland eenerzijds, Engeland en de Vereenigde Staten anderzijds de protagonisten zijn.

Duitschlands plicht tot uitvoer.

De opzet van het Duitse economische systeem is het bouwen van een gemeenschap, welke bij machte is geheel in eigen behoeften te voorzien. Dit ideaal, dat in Duitschland zoewel om economische als militaire redenen wordt aangehangen, kan momenteel echter nog niet verwezenlijkt worden.

Duitschland is nog steeds aangewezen op invoer van een deel zijner grondstoffen en voedingsmiddelen. Deze onvermijdelijke invoer nu, moet, daar Duitschland vrijwel geen andere middelen heeft om, aan vrije deviezen te komen, betaald worden uit de opbrengsten van den uitvoer of, indien men te doen heeft met landen met een gebonden betalingsverkeer, onmiddellijk door het aanbod in natura van uitvoerproducten. De Duitse machthebbers hebben voor deze sleutelstelling van den export steeds een open oog gehad en zij hebben niet getalmd den uitvoer op bijzondere wijze te steunen.

De vormen der steunverleening.

In de eerste plaats worden al sedert jaren den exporteerenden industrieën uitvoersubsidies verleend, opgebracht door een heffing op dat deel van het product, dat op de binnenlandsche markt wordt omgezet. Deze exportsubsidies moeten ongeveer 30 pCt. van de totale uitvoerwaarde beloozen, zoodat de heffing jaarlijks R.M. 1.5 tot 1.8 milliard zou moeten opbrengen. Ondanks strenge handhaving der bepalingen, levert de heffing op den binnenlandschen omzet echter niet meer op dan R.M. 1 milliard. Daar de Staat het ontbrekende bedrag moet aanvullen, is de vraag, op welke wijze dit zal gebeuren, een der meest urgente zijden van het probleem van den Duitschen uitvoer.

Naast dezen directen steun werd de Duitse uitvoer gestut door een stelsel van maatregelen en overeenkomsten met het buitenland, van welke laatste wij twee der belangrijkste vormen kort willen weergeven, daar juist deze in Z.O. Europa zeer goede resultaten hebben opgeleverd.

* * *

Vooreerst verklaarde Duitschland zich in vorige jaren bereid belangrijke hoeveelheden producten, veelal van agrarischen oorsprong, tegen aantrekkelijke prijzen van de Z.O. Europeesche Staten af te nemen. De betalingen voor deze leverantie's liepen niet vlot, zoodat geblokkeerde tegoeden op rekening dezer landen ontstonden. De noodbrug der clearing, welke tot regeling der betalingen geslagen moest worden, hebben de Duitschers zeer vernuftig als uitvalspoort gebruikt. De eenige wijze immers om een tegenprestatie te verkrijgen, was het op groote schaal afnemen van Duitse goederen, hetgeen dan ook in de uit-

voerquota van Duitschland naar deze landen duidelijk tot uiting komt.

Het wapen der „Klearung-Spitze” slijt echter af. Zoals uit gegevens van „The Economist” blijkt ²⁾, loopt het schuldbedrag, dat Duitschland in totaal nog op clearing-conti heeft, voortdurend terug, zoodat andere wegen gevonden moeten worden. Eén dezer nieuwe middelen vormen de

Leveranties met crediet op langen termijn.

De Duitse industrie levert aan de Z.O. Europeesche landen. Credieten op zeer langen termijn, tot 10 jaar, worden toegestaan. Hieraan verbindt men bovendien de voorwaarde, dat Duitschland zijnerzijds tot een gelijk bedrag aan producten van het betrokken land zal koopen. Stellen wij als voorbeeld de levering van motorrijwielen aan Roemenië tegen leverantie van tarwe. Wanneer de Roemeensche exporteur de waar geleverd heeft, wordt op de Duitse-Roemeensche clearingrekening te Berlijn het verschuldigde bedrag gestort. De verkoper in Roemenië ontvangt echter zijn opbrengst vanuit Duitschland niet, voordat op de Duitse clearing in Roemenië het bedrag voor de tegenpost gestort is, hetgeen pas ten volle geschiedt als het crediet vervalt. De Duitse exporteur ontvangt evenwel van bovenbedoelde clearingrekening het hem toekomende uit de stortingen der Duitse tarwekoopers. Uitterwaard zal de Roemeensche Regeering de exporttransacties van den graanleverenden boerenstand moeten financieren. Op deze wijze kan Duitschland zeer gunstige condities aanbieden, daar de Duitse export gedurende den loop van de credieten door de Regeering van het importeerende land gefinancierd wordt.

Ondanks deze en andere maatregelen loopt de Duitse uitvoer dit jaar sterk achteruit. Voor de elf maanden van 1938, waarvoor gegevens beschikbaar zijn, bedroeg het passief saldo op de handelsbalans ruim R.M. 400 miljoen, hetgeen scherp contrasteert met het uitvoeroverschot ten bedrage van R.M. 360 miljoen in dezelfde periode van 1937.

De verontrusting over deze ontwikkeling was voor de Duitse Regeering aanleiding het vraagstuk der uitvoer-industrie nogeens van andere zijde te bezien. Hadden de bovenbesproken maatregelen ten doel een afzet voor het gereede product te vinden, thans zou men bovendien op middelen, welke het uitvoerproduct bij zijn vervaardiging in het binnenland een voorkeurspositie zouden verschaffen.

Binnenlandsche versterking van de exportindustrieën.

De voorwaarden, welke hiertoe vervuld moeten worden zijn geformuleerd op het Congres van de exporteurs-organisatie, dat eenige weken geleden in Berlijn plaats vond. Met nadruk werd hierbij gewezen op de volgende punten, welke verbetering een eerste vereischte is voor een verhooging van de Duitse uitvoerkracht.

Ten eerste moet de exportindustrie in al haar geledingen voorzien worden van de noodige grondstoffen en werkrachten. Eventueel zal — in verband met de „Vollbeschäftigung” — deze uitbreiding moeten plaatsvinden ten koste van een verdere beperking der binnenlandsche consumptie. Immers slechts op deze wijze zal de uitvoerindustrie in staat zijn voorraden te vormen, welke haar zullen veroorloven de levertijden aanzienlijk te bekorten. Dit laatste nl., is een directe eisch voor de Duitse machine-industrie, daar de Amerikaansche industrie in staat is op zeer korten termijn te leveren, al zal hierin mogelijk door de opleving in de Vereenigde Staten eenige verandering komen.

Dit is echter slechts één zijde van het binnenlandsch probleem; daarnaast zal het noodig zijn de belangstelling, welke de Duitse industrieel voor

¹⁾ E.-S.B. 19 Oct. 1938 „Uitvoeroffensieven”.

²⁾ The Economist 3 Dec. 1938: Germany's Clearing debts.

productie ten behoeve van een buitenlandsche markt heeft, te verhoogen. In dit verband heeft Duitschland met een eigenaardig bezwaar te kampen, hetwelk eveneens uit de toestand van „Vollbeschäftigung” voortvloeit. Daar het de industrie betrekkelijk gemakkelijk valt binnenlandsche opdrachten te verkrijgen, terwijl productie voor den uitvoer, binnenslands het vervullen van talloze formaliteiten en buitenslands het aanwenden van een groote energie vergt, is er een neiging bij de industrieelen om zich van den uitvoer af te wenden. De Minister van Economische Zaken heeft nu op het bovengenoemde congres een verklaring afgelegd, waarbij de uitvoer nog eens uitdrukkelijk primair is verklaard. Een zeer groote soepelheid bij de ambtelijke behandeling van uitvoeraanvragen is toegezegd, zoodat het „bureaucratische” bezwaar schijnt verminderd. Daarnaast is echter een geheel nieuwe, zeer belangwekkende maatregel aangekondigd. Teneinde te voorkomen, dat exportkansen door gebrek aan initiatief verloren gaan, is de verleenning van staatsopdrachten ten deele gekoppeld aan het uitvoerpercentage door een bepaald bedrijf bereikt. De straf voor laksheid is dus, dat men niet gemakkelijk opdrachten krijgt. Hoe men deze regeling in de praktijk denkt uit te werken, is echter nog niet bekend.

* * *

Wij hebben dus gezien, dat Duitschland reeds geruimen tijd tracht zijn buitenlandschen handel te vergrooten. Onmiddellijk komt nu de vraag op: „Wat is met al deze inspanning bereikt?”

Het antwoord op deze vraag moet dan zijn, dat belangrijke successen slechts geboekt werden in twee gebieden, te weten Zuid-Oost Europa en Latijnsch Amerika³⁾.

De bovenbeschreven maatregelen hebben voor Z.-O.-Europa bewerkt, dat Duitschland's uitvoer naar deze landen het volgende beeld toont:

In pCt.	Aandeel van Duitschl. in den invoer van:		Aandeel van Duitschl. in den uitvoer van:	
	1933	1937	1933	1937
Bulgarije	32	55	36	43
Griekenland	10	27	18	30
Joego-Slavië	13	32	14	22
Roemenië	19	30	11	20
Turkije	26	42	19	37
Hongarije	20	26	11	24

(Ontleend aan het Z. O. Europeaanummer der Frankfurter Ztg.).

Gedurende de laatste jaren is Duitschland er in geslaagd zijn uitvoer naar verschillende Zuid-Amerikaansche Staten te verdubbelen. Ten deele is om dit te bereiken gebruik gemaakt van de methode van compenseerende warenleverantie's, welke Duitschland somtijds de mogelijkheid van heruitvoer lieten, anderdeels werden de z.g. Askimarken benut, welke een hoog disagio vertoonden. Het voordeel van het gebruik dezer speciaal geschapen valuta boven een devaluatie ligt in de mogelijkheid het depreciatiepercentage voor elk land anders te stellen.

In tegenstelling tot Z. O. Europa is er echter reden om aan den blijvend aard van den Duitschen vooruitgang in dit gebied te twifelen.

In de rest van dit artikel zullen wij nagaan, hoe Engeland en de Vereengide Staten, de beide landen, welke politiek en economisch naast Duitschland het nauwst bij deze beide gebieden betrokken zijn, op deze penetratie hebben geantwoord.

De reactie van Engeland.

Het aandeel van Engeland in den invoer van beide gebieden tezamen bedroeg in 1937 slechts 6% pCt., waarvan 3 pCt. voor rekening van Z.O. Europa kwam.

Desondanks heerscht, zij het mede om andere redenen, ten opzichte van de bevordering van den export

³⁾ The Economist 5 Nov. 1938: Germany's trade offensive.

op het oogenblik in Engeland een stemming, welke het best gekarakteriseerd wordt door het woord van Vondel „ruckt te hoop al uw krachten, en listen”.

Een symptoom van deze houding was de krachtige aansporing, door den Secretaris voor den overzeeschen handel begin December in het Lagerhuis geuit, om tot verbetering van den buitenlandschen handel te komen. Verschillende maatregelen zijn te dien aanzien reeds getroffen.

Zoo is een wetsontwerp aangenomen, waarbij het kapitaal van de Bank voor Exportcredietgaranties verhoogd is van £ 50 op £ 75 millioen, waarbij ditmaal uitdrukkelijk is vastgelegd, dat niet alleen commercieele gezichtspunten de credietverleening behoeven te bepalen. Daarenboven is een fonds geschapen, met een kapitaal van £ 10 millioen. Het doel van deze „krijgskas” is het verstrekken van politiek noodzakelijk handelscredieten te vergemakkelijken.

Een ander middel om een grooteren afzet in het buitenland te bereiken, vormen de handelsverdragen. Hierbij trekt het in November tot stand gekomen Engelsch-Amerikaansche handelsverdrag het sterkst de aandacht om dit niet alleen om zuiver economische redenen. Bijna belangrijker dan de inhoud van het verdrag, is immers het enkele feit, dat het tot stand is gekomen, daar zodoende de Anglo-Amerikaansche samenwerking duidelijk aan den dag is getreden.

Tenslotte wordt in Engeland thans vaak het idee geopperd, de exportindustrieën, welke een bepaald artikel vervaardigen, afzetcombinaties te laten vormen, teneinde zoo de gezamenlijke positie op de vreemde markten te versterken. Wanneer men waarde hecht aan historische parallelen, zou men deze organisatie kunnen vergelijken met die der „Merchant Adventurers”, welke zich in de vijftiende eeuw vormde, teneinde het nieuwe Engelsche product „wollen stoffen” op de overzeesche markten te pousseeren.

De weerslag der Engelsche activiteit in Duitschland.

Aan Duitsche zijde is men tegelijk verwonderd en verontwaardigd over de groote levendigheid, welke Engeland ten toon spreidt. Men wijst erop, dat Duitschland noch in Z.O. Europa, noch elders een monopolie nastreeft; dat er tusschen het Duitsche rijk en de landen van Z. O. Europa een „natuurlijke gebondenheid” bestaat en tenslotte vooral op het onbetekenend aandeel, dat de bedoelde landen in Englands handel hebben.

Hier nu schiet o.i. de Duitsche argumentatie te kort. De Engelschen immers voeren geen percentagepolitiek; zij, als beheerders van een wereldrijk, zien het vraagstuk van geheel andere zijde, n.l. die der strategische sleutelstellingen. Van deze zijde bezien beteekent het economisch opdringen van Duitschland op den Balkan, met de mogelijke politieke gevolgen van dien, voor Engeland een acuut gevaar. Reeds thans immers wendt Duitschland, over Z. O. Europa heen, pogingen aan tot doordringing in het Nabije Oosten (te denken is hierbij aan de credieten aan Turkije en het — afgewezen — aanbod aan Egypte).

Zelfs als Engeland om economische redenen bereid zou zijn in Z.O. Europa het spel uit handen te geven, dient het, om de essentiële politieke beteekenis van dit gebied, daar zoo lang mogelijk aan bod te blijven.

Amerika, de goede buur.

Zuid-Amerika, het tweede terrein, waar Duitschland met gunstig gevolg werkzaam is geweest, wordt evenmin zonder strijd gelaten.

* * *

Sinds het begin van dit jaar wijden de Vereengide Staten aan het Zuidelijk deel van hun werelddeel weder alle aandacht, welke men van een goeden buur mag verwachten; een net is over de Zuid-Amerikaansche Staten geworpen, waarvan de lijnen steeds strakker worden aangehaald.

De middelen, welke zijn toegepast om de verschil-

lende gebieden voor het Amerikaanse product te winnen, loopen uiteen van de meest orthodoxe tot de ultra-moderne. Zoo zal de uitmuntende handelsvoorzichtingsdienst, welke de Vereenigde Staten speciaal ten aanzien van Zuid-Amerika bezitten, nog verder uitgebreid worden, terwijl daarnaast reeds geruimen tijd een omvangrijke en welgekozen propaganda per radio wordt gevoerd, welke met die der Deutsche kortegolfzender wedijvert.

Verder is nog een reeks plannen ontworpen, welke ten deele reeds op het punt staan volvoerd te worden. Spoedig te verwachten is bijv. een verhooging van het kapitaal der Export- en Importbank, welke een functie heeft analoog aan die der Engelsche Bank voor Exportcredietgaranties; terwijl ook hier wordt aangedrongen op het vormen van uitvoer-combinaties, welke in de buitenlandsche afzetgebieden krachtiger zullen kunnen optreden dan de individuele ondernemer.

Van de zijde van den export alleen is echter, gezien de geringe kapitaalcracht der meeste Zuid-Amerikaanse Staten geen verbetering te verwachten. Veeleer zal het zwaartepunt der bemoeiingen moeten liggen op tegenovergesteld terrein. De Vereenigde Staten zullen moeten beginnen goederen van de Zuid-Amerikaanse Staten op te nemen, hetgeen gepaard zal moeten gaan met het verstrekken van leeningen tot het ontwikkelen dezer landen. Dat de Vereenigde Staten deze richting ook uitgaan, bewijzen de berichten over het financieren van den aanleg van rubberplantages in Brazilië door de Amerikaanse Regeering.

Dit exportoffensief had moeten culmineeren in een volledige overwinning van het Noord-Amerikaanse standpunt op de Pan-Amerikaanse conferentie te Lima, is dus wel zeer degelijk voorbereid. Minister Cordell Hull, welke zich vaak afkeurend heeft uitgelaten over de on-orthodoxe handelspolitiek van andere Staten, kan — al is de op de slotzitting der conferentie tot stand gekomen redactie der solidariteitsverklaring niet zoo onaantastbaar als hij dat wenschte — desondanks met trots wijzen op het werk van zijn Departement.

De Deutsche repliek.

Merkwaardig is het nu, het verschil te zien tusschen de commentaren, welke de Deutsche pers levert op de vrijwel gelijklopende maatregelen door de Vereenigde Staten en Engeland in het vooruitzicht gesteld of reeds getroffen.

Terwijl tegen Engeland vaak een bijna „belehrende” toon wordt aangenomen, is de reactie op de Amerikaanse maatregelen veel vinniger; men zou hieruit zijn conclusies kunnen trekken over de mate van gevaar, welke Duitschland aan elk der beide offensieven verbonden acht.

In het bijzonder keert de Deutsche pers zich fel tegen de zgn. Dollar-diplomatie en het Amerikaanse argument, dat dit land ten alle tijde in staat is Duitschland in Zuid-Amerika uit de markt te kopen.

* * *

Overzien wij tenslotte den toestand, zooals deze zich thans ontwikkeld heeft, dan blijkt, dat de Deutsche uitvoeroffensieven op economische gronden ondernomen, allengs politieke betekenis hebben gekregen. Daarentegen hadden bij de Engelsche en Amerikaanse offensieven politieke factoren van den beginne af de grootste drijfkracht.

Zeer duidelijk komt dit laatste uit bij het derde offensief, dat zich af gaat spelen in het Verre Oosten en dat thans is ingeluid met de verleening van credieten aan China door Engeland en de Vereenigde Staten. Van een verdere bespreking van dit offensief, evenals van de talrijke pogingen tot exportstimuleering op bescheidener schaal, zien wij thans af. Slechts willen wij opmerken, dat van een Kerstvrede, althans op handelspolitiek gebied, geen sprake zal zijn.

H. W. LAMBERS.

DIE EKONOMIESE BETEKENIS VAN NEDERLAND VIR SUID-AFRIKA.¹⁾

Die sosiaal-ekonomiese ontwikkeling van enige land bestaan uit vele strominge of tendense — 'n proses wat nog enigsin as 'n geheel kan voorgestel word, maar een, waarin die essensiële nie altyd maklik te skei is van die bykomstige of verbygaande nie, en een waarvan die bewegingselemente, deur gebrek aan die nodige gegewens, nie presies kwantitatief kan beskryf word nie. Waar ons nou bowendien voor die taak staan om die oorsake van hierdie vaagomlynde ontwikkelingsgang na te spoor, en in besonder die betekenis van een land vir die welvaartstoename van 'n ander uit die veelheid van meewerkende oorsake te isoleer, word dit meteens duidelik, dat die taak geen eenvoudige kan wees nie. Wat, b.v., was Engeland se bydrae tot die ekonomiese ontwikkeling van die V.S.A. of van Kanada of Australië?

Laat ons die probleem met betrekking tot Suid-Afrika iets nader omlin. In 1652 het Jan van Riebeeck die eerste klein volkplanting aan die Kaap begin. Die uitgestrekte, onontgonne gebied, bewoon deur primitiewe inboorlinge, het gewag op die ondernemingsgees, die besondere kennis en die arbeidsvermoë van die Westering. Na meer as 150 jare, toe die Kaap in 1806 vergoed Engelse besitting geword het, was die blanke bevolking, volgens „Theal's Records”, slegs 26.568. Hiervan was, volgens Colenbrander, ongeveer 50 pCt. van Nederlandse herkoms. Die getal inboorlinge aan die Kaap was onbekend. In 1936 het die blanke bevolking in die Unie gestyg tot 2.003.000, en tel die nie-blanke bevolking 7.585.000. En daarby het die reële welvaart per hoof van die bevolking onteenseglik buitengewoon toegeneem. Oor die 19de eeu bestaan daar geen gegewens met betrekking tot die Nasionale Inkomste nie, maar in die kwarteeu 1910—11 tot 1934—35 het die indeks van die Reële Volkinkome toegeneem van 100 tot 202²⁾. Verder kan ons daarop wys, dat in die 100 jaar van 1807—09 tot 1907—09 die openbare inkomste van die teenwoordige vier provinsies toegeneem het van £1.14.000 tot £16.409.000, en die totale buitenlandse handel van £77.200 tot £73.343.700. Dit alles gee enigsin 'n beeld van die ekonomiese ontwikkeling van Suid-Afrika gedurende die afgelope tydperk — 'n klein begin in 1652, 'n betreklik geringe blanke bevolking in 1806 toe Nederland virgoed afstand van die Kaap moes doen, en vandag 'n aansienlike totale bevolking en 'n merkwaardige welvaart. Watter aandeel het Nederland aan hierdie konkrete ontwikkelingsgang gehad?

In hoever moet die welvaartstoename toegeskryf word aan inheemse natuurgawes, aan die werkkrag van inboorlinge, of aan die ander kant aan die kapitaal, die ondernemingsgees en energie van die nuwe inkomelinge in die land — en watter deel het Nederland en Nederlanders aan laasgenoemde gehad?

Die Periode voor 1806.

Vanaf 1652 tot 1795, en weer gedurende die Bataafse tydperk van 1803 tot 1806, het die Kaap aan Nederland behoort. Van besondere betekenis is die feit dat die volkplanting begin is op die hoogtepunt van Nederlandse bloeiperiode; op die gebied van handel en skeepvaart, van bankwese, sowel as op die gebied van kuns en filosofie het Holland uitgeblink. „Uit so 'n land en so 'n omgeving het Jan van Riebeeck en sy helpers gekom, eenvoudige beamptes maar daarby gesante van 'n Staat in die bloei van sy krag, van 'n geslag, dat grootsche dingen op eenyoudige wyse deed op elk gebied, van 'n volk by wie persoonlike zelfstandigheidsgevoel byna 'n ondeug was; en die spore van hulle herkoms was in hierdie klein gemeenskappie duidelik sigbaar. Ook die onverwoesbare

¹⁾ Tot ons leedwezen werd dit artikel te laat ontvangen voor opname in ons Zuid-Afrika-nummer van 14 Desember jl. — Redactie.

²⁾ Sieu: Schumann: Structural Changes and Business Cycles in South Africa, 1806—1936, bl. 223.

optimisme van die kommandeur, 'n uitvloeisel van sy vooruitstrewende arbeidsaamheid en sy ambiesie om sy posisie te verbeter, was tewens 'n teken van die frisse krag van sy volk. En in hierdie een woord, *krag*, kan ons die kwaliteite van ons eerste staatsrigters opsom. Hulle het met hulle saamgebring die krag van die Germaan, gewortel in die Kalvinisme³⁾. Hierdie aanhaling bring op uitstekende wyse na vore wat ek veral wil beklemtoon, nl. dat die werklike bydrae wat Nederland gelewer het aan die ekonomiese en maatskaplike ontwikkeling van Suid-Afrika gedurende die 17de en 18de eeue tenslotte opgesluit lê in die karakter, die ondernemingsgees, die deurstellingsvermoë van die mense materiaal wat sy gelewer het. 'n Swakker menseras sou waarskynlik, hier aan die Suidkus van Afrika, 'n minderwaardige, gemengde ras laat ontstaan het wat nie so 'n krachtige vooruitgang sou getoon het nie as wat werklik plaatsgevind het.

Maar daarnaas het Hollandse kapitaal, die koop van Kaapse produkte deur die skepe en deur die moederland sowel as die lowering van Hollandse produkte besonder veel bygedra tot die expansie van die Kolonie. Maar hieroor is geen betroubare gegewens beskikbaar nie. Verder verdien besondere vermelding dat gedurende die Bataafse Tydperk De Mist buitengewoon veel gedoen het om die ekonomiese vooruitgang van die Kolonie te bevorder deur o.a. 'n beter skaapras te laat teel, die Kaapse wyn te verbeter, ens.

Die tydperk na 1806.

Met die tweede verowering van die Kaap deur Engeland word die ekonomiese kontakte met Nederland byna geheel en al verbreek, en het die direkte invloed van die ou moederland op die ekonomiese ontwikkeling van Suid-Afrika sy betekenis grotendeels verloor. Een uitsondering vorm egter die Transvaalse Republiek. Die bou en eksploitasie van die spoorwegverbinding met Delagoa Baai, wat in 1887 reeds begin is, was die werk van die Nederlandsch Zuid-Afrikaanse Spoorwegmaatschappij — dit was 'n onderneming wat opgerig en ontwikkel is hoofsaaklik met Nederlandse kapitaal en ondernemingsgees. Die Nederlandsche Bank voor Zuid-Afrika, gestig in 1888, het veel bygedra tot die ekonomiese ontwikkeling van Transvaal, en later ook van die hele Unie. Die stigting en sukses van Ons Eerste Volksbank in Pretoria is ook tot 'n groot mate die resultaat van Hollandse inisiatief. So het Nederlandse kapitaal en werkkrag sy spore in die ekonomiese ontwikkeling van Suid-Afrika nie heeltemal verloor nie.

Wat die tydperk vanaf die totstandkom van die Unie in 1910 betref, kan die ekonomiese betrekkinge meer akkuraat nagespoor word. Weliswaar bestaan daar geen gegewens oor die hoeveelheid Nederlandse kapitaal in Suid-Afrika belê nie, maar die handel tussen Suid-Afrika en Nederland kan wel noukeurig

³⁾ Gie: Geskiedenis van Suid-Afrika. Deel I Bl. 55.

beskryf word. Om dit aan te toon word die volgende tabel gegee.

Die tabel toon duidelik aan dat die aandeel van Nederland aan die buitelandse handel van Suid-Afrika betreklik gering is. Van ons totale uitvoer het selfs in die beste jare minder as 2 pCt. na Holland gegaan, en in 1937 was die aandeel slegs 1 pCt. Ongeveer dieselfde geld vir die totale invoer uit Holland. Vir vergelykingsdoeleindes kan ek koertliks aantoon die hoofrigting van die Suid-Afrikaanse handel.

Handel van Suid-Afrika met sekere lande in 1937.

Uitvoer naar:	£' 000	Invoer van: £' 000
Gr. Brittanje ..	98,123	43,996
(sonder goud) ..	15,166	
V.S.A.	1,381	20,224
Duitsland.....	5,007	6,784
Kanada.....	1,349	3,680
Frankrijk.....	2,473	877
Japan	3,311	3,869
België	2,340	3,122
Nederland	1,294	1,298
Totaal	125,416	103,384

Die blyk dus dat die handel van Suid-Afrika nog in hoofsaak op Engeland gerig is. By meeste ontledinge van die handel tussen Suid-Afrika en Engeland word egter vergeet dat die grootste deel van goud nie sy uiteindelijke bestemming in Engeland vind nie. So lyk die handelsbalans met die V.S.A., vanwaar in hoofsaak moterkarre, radios, ens. ingevoerd word, besonder ongunstig; maar as in aanmerking geneem word dat V.S.A. die grootste gedeelte van ons goud afneem, word 'n totaal ander beeld van die handelsverhouding verkry. En selfs wat ander produkte betref is Engeland in baie gevalle deurvoerland. So is Nederland se aandeel in die koop van Suid-Afrikaanse diamante sekerlik veel groter as die syfers aandui, want meeste van die Suid-Afrikaanse diamante word eers in London verkoop. Vir ons landbouprodukte, veral mielies, bied Nederland 'n aansienlike mark. Die groot fluktuasies in die uitvoer van mielies wys op die onbestendigheid van die Suid-Afrikaanse produksie; alleen die surplus bo die betreklik konstante eie konsumpsie word uitgevoer.

Wat invoer betref het kaas byna geheel en al sy vroeë betekenis verloor. Dit is in hoofsaak 'n gevolg van 'n toenemende eie produksie, gedeeltelik met behulp van beskermingsmaatreels. Die afset van bemestingstowwe in Suid-Afrika het egter weer sterk toegeneem; in hierdie sin dra Holland heelwat by tot die verbetering van landbouproduksiemethodes in Suid-Afrika.

Die vraag kan wel gestel word of daar nie moontlikhede bestaan om die handel tussen Suid-Afrika en Nederland uit te brei nie. 'n Bevredigende antwoord sou 'n noukeurige studie vereis van die bestaande handel in alle produkte, van die afsetmoontlikhede vir Suid-Afrikaanse produkte in ander lande, van die

Handel tussen Nederland en Suid-Afrika. Uitvoer uit Suid-Afrika na Nederland.

	Gemiddelde 1910-14		Gemiddelde 1925-29		Gemiddelde 1930-34		1936		1937	
	Waarde £' 000	van totaal	Waarde £' 000	van totaal	Waarde £' 000	van totaal	Waarde £' 000	van totaal	Waarde £' 000	van totaal
Totale uitvoer....	32,2	0,6 %	1737,5	1,9 %	965,8	1,2 %	865,5	0,8 %	1294,1	1,0 %
Diamante.....	13,6	0,1 "	751,5	7,0 "	190,3	6,0 "	190,2	5,7 "	118,2	3,6 "
Wol	7,0	0,2 "	136,0	0,9 "	27,0	0,4 "	109,8	1,1 "	48,7	0,4 "
Mielies	0,5		321,8	11,7 "	110,2	11,0 "	17,8	29,6 "	505,8	15,8 "
Huide en Velle ..	3,3	0,2 "	100,2	2,9 "	64,9	4,6 "	48,7	2,5 "	73,5	3,1 "
Wattelbas			41,3	4,2 "	24,8	4,0 "	30,5	3,9 "	57,2	5,7 "
Invoer in Suid-Afrika uit Nederland.										
Totale invoer....	677,8	1,8 %	1154,6	1,5 %	809,3	1,5 %	997,2	1,2 %	1298,3	1,3 %
Kaas	121,4	79,5 "	6,9	24,6 "	1,2	7,4 "	1,1	4,6 "	1,7	5,7 "
Sjokolade, ens. ..	37,8	13,6 "	45,9	13,9 "	52,2	25,6 "	28,9	11,9 "	46,2	16,9 "
Katoenfabrikate	12,1	0,4 "	112,6	1,7 "	35,8	0,9 "	14,2	0,3 "	18,8	0,3 "
Wolfabrikate ..	1,5	0,2 "	59,4	2,7 "	35,4	2,0 "	18,6	0,7 "	22,0	0,7 "
Skryfbehoeftes ..	16,6	2,1 "	51,8	3,8 "	40,7	3,7 "	45,2	2,8 "	59,3	3,2 "
Messtowwe	50,5		194,3		171,6		244,0		240,7	

relatiewe konkurrensievermoë van die Hollandse nywerheid, ens. Vir kunsmatige bevordering van die weersydse handel, deur b.v. spesiale begunstiging, bestaan daar nóg die moontlikheid nóg die wenslikheid. In die algemeen kan wel beweer word dat die kanse op 'n veel groter afset van Suid-Afrikaanse produkte in Nederland nie besonder gunstig is nie — dit lê in die aard van ons uitvoerprodukte, soos goud, diamante en wol. Vir enkele „semi-spesiale” artikels, soos vrugte, wyn, ens. kan die afset miskien nog uitgebrei word, maar vir die massa-grondstowwe, soos wol, mielies, wattelbas, ens. is Suid-Afrika in hoofsaak geïnteresseerd in die wereldmarkprys, en daarop kan die Nederlandse aanvraag nie veel invloed uitoefen nie.

Op die meer teoretiese vraag wat die werklike kwantitatiewe waarde van die handel tussen twee lande vir die welvaart van elkeen is kan ons hier nie bespreek nie. Dit hoort tuis by die algemene teorie van die internasionale handel en die internasionale arbeidsverdeling.

Die ekonomiese betekenis van Nederland vir Suid-Afrika kan in die toekoms waarskynlik verhoog word deur die uitstuur van mense met eersteklas tegniese en vakkennis om die hulpbronne van Suid-Afrika nog beter te help ontwikkel, sowel as deur die oprig van takke in Suid-Afrika van vooraanstaande Hollandse fabriek. Dat Hollandse ingenieursvernuif vir Suid-Afrika van groot voordeel kan wees word bewys deur die feit dat die nuwe groot hawewerke in Kaapstad deur 'n Nederlandse firma uitgevoer word.

Laat ons tenslotte die hoop uitspreek dat Nederlandse kennis en energie en volharding gedurende die twintigste eeu nog meer sal bydra tot die verdere ekonomiese ontwikkeling van Suid-Afrika as gedurende die 19de eeu. C. G. W. SCHUMANN.

BLIJVENDE „STEUN” AAN DE MELK-VEEHOUDERIJ.

Inleiding.

Het is thans reeds anderhalf jaar geleden, dat wij in dit blad de wenschelijkheid betoogden om de crisissteunmaatregelen ten bate van de melkveehouderij een meer blijvend karakter te geven dan zij toen bezaten, en ook nu nog bezitten.

De verhoudingen op de internationale zuivelmarkt, die in de eerste crisisjaren groote schommelingen vertoonden werden reeds toen meer stabiel. De ervaring heeft sindsdien geleerd, dat inderdaad het internationale prijspeil van de zuivelproducten, na de groote schommelingen, die zich in verband met de algemeene depressie en als rechtstreeksch gevolg van de plotselinge wijzigingen in productie- en exportverhoudingen, in deze prijzen voordeden op een nieuw niveau is aangeland. Dit niveau ligt zeer belangrijk beneden de productiekosten, en zal dat — voorzover dit thans te beoordeelen is — voorshands ook blijven doen.

De lagere productiekosten in andere landen — vooral die op het Zuidelijk Halfrond —, de concurrentie met de, ook bij de huidige wereldmarktprijzen van boter, goedkoopere margarine, die elke stijging van de boterprijzen tot een belangrijk hooger peil dan het huidige belemmeren, zijn o.a. factoren, die ook in de toekomst hun werking zullen doen gevoelen.

Men zal goed doen zich bij de maatregelen, die ten bate der melkveehouderij worden genomen te baseeren op deze, op zichzelf niet-moedgevende omstandigheden, en dat niet alleen voor het heden, doch ook voor de meer verwijderde toekomst.

Er is derhalve thans geen reden meer deze maatregelen thans nog te beschouwen als „tijdelijke” crisismaatregelen. Integendeel, men dient zich met klem af te vragen, in hoeverre de reeds getroffen en nog te treffen maatregelen geschikt zijn om de melkveehouderij ook op den duur een zoo gezond mogelijke positie te doen innemen.

In de eerste plaats is het daartoe noodzakelijk, dat men het eens is over het doel van deze maatregelen. Zoo is het volkomen te begrijpen, dat de landbouworganisaties betoogen geen verantwoordelijkheid omtrent de uitvoering dezer maatregelen te willen aanvaarden, indien van Regeeringswege niet de garantie kan worden gegeven, dat voor de landbouwproducten een behoorlijke prijs kan worden verkregen. Toch mag ook van deze zijde niet worden vergeten, dat er nog wel iets meer is dan het bereiken van behoorlijke prijzen en dat hieraan met name nog iets vooraf dient te gaan.

En dat is wel dit, dat gestreefd moet worden om bijv. de melkveehouderij (en dat geldt evenzeer voor andere takken van bedrijf), zooveel mogelijk dienstbaar te maken aan de nationale welvaart. Immers in hoe sterkere mate de melkveehouderij bijdraagt tot het vergrooten van de nationale welvaart, op hoe grooter deel van het nationale inkomen door haar aanspraak zal kunnen worden gemaakt.

Het verkrijgen van prijzen voor landbouwproducten, die den landbouw een behoorlijke belooning zullen kunnen waarborgen zal dan ook alleen kunnen worden bereikt — en behouden(!) — indien hiermede onafscheidelijk gepaard gaat het zorgdragen voor een zoo rationeel mogelijke bedrijfsvoering en een doelmatige regeling van den afzet der landbouwproducten.

Zonder dat aan deze voorwaarden voldaan is zou het garandeeren van loonende prijzen der landbouwproducten het gevaar vergrooten, dat niet voldoende zorg aan een zoo economisch mogelijk werkende landbouw wordt besteed.

In het bijzonder voor de melkveehouderij zullen wij in het volgende nagaan, aan welke voorwaarden daartoe moet worden voldaan, en daarbij aandacht schenken aan de productie, en den afzet van de producten, die de melkveehouderij oplevert.

De productie.

Ten aanzien van de melkproductie en de bereiding van zuivelproducten dient in de eerste plaats te worden bevorderd, dat de productiekosten zoo laag mogelijk worden.

Immers de grootste moeilijkheden voor onze zuivelpositie zijn een gevolg van de omstandigheid, dat onze productiekosten belangrijk hooger liggen dan van andere groote melkproduceerende landen. Elke politiek, die verlaging der productiekosten niet als het hoofddoel beschouwt, kan niet bijdragen tot een blijvende verbetering van de melkveehouderij.

Wij noemen deze voor de hand liggende voorwaarden nog eens nadrukkelijk, omdat wij den indruk hebben, dat in deze richting nog heel wat kan worden bereikt. Ongetwijfeld is er een ontwikkeling in de goede richting! In het bijzonder in de crisisjaren is veel gedaan, om met zoo gering mogelijke uitgaven een zoo groot mogelijke productie te verkrijgen. De moeilijke omstandigheden, waarin de melkveehouderij verkeerde, met vele andere takken van bedrijf, zijn een krachtige prikkel geweest tot verlaging der productiekosten. Ook in de melkveehouderij is een belangrijke rationalisatie toegepast, in het bijzonder door zooveel mogelijk voeder, dat anders werd aangekocht, uit het eigen bedrijf te halen. En nog wordt steeds in die richting gewerkt. Wij denken aan de moderne beweidingstechniek, aan inkuilmethoden (met de daaraan verbonden moeilijkheden, aan het drogen van gras, etc.).

Het is dan ook niet te verwonderen, dat de melkproductie in de crisisjaren belangrijk gestegen is; meer te verwonderen is het dat deze productietoeneming (gelukkig) verkregen is, terwijl het verbruik van aangekochte krachtvoerders vrij belangrijk daalde.

Toch zijn wij er van overtuigd, dat deze weg nog slechts ten halve is afgelegd. Zullen de productiekosten zoo laag mogelijk worden, dan is het daartoe noodzakelijk, dat alle factoren, die hierop invloed

kunnen uitoefenen samenwerken. Eén van die factoren is bijv.

De samenstelling van den melkveestapel.

De melkveestapel bestaat uit een (letterlijk en figuurlijk) bonte menigte van melkkoeien, waarvan er geen twee gelijk zijn. Het is een bekend feit, dat deze melkkoeien onderling zeer groote verschillen vertoonen in de verhouding tusschen voederverbruik en melkvetopbrengst, zoodat de ééne koe, (ook met eliminatie van leeftijdsverschillen) veel goedkooper produceert dan de andere. Het spreekt vanzelf, dat de „dure” koeien, met een kleine melkvetopbrengst in verhouding tot het voederverbruik, de productiekosten hoog houden, en daardoor de positie van onze melkveehouderij nog moeilijker maken dan zij uit anderen hoofde reeds is.

In den laatsten tijd wordt gelukkig aan deze kwestie meer aandacht geschonken. In steeds meer gebieden van ons land wordt overgegaan tot het oprichten van en tot aansluiting bij fok- en controleverenigingen, hoewel nog steeds een naar verhouding zeer gering percentage van het aantal in aanmerking komende bedrijven onder voortdurende controle staan. Volgens de jongste gegevens bedraagt het percentage van het aantal op melkopbrengst gecontroleerde melkkoeien thans nog slechts ruim 13 pCt. van het totaal aantal melkkoeien. De toeneming, die in dit opzicht kan worden geconstateerd, gaat te langzaam, dan dat hiervan een merkbare verbetering voor het gros van onzen rundveestapel kan worden verwacht.

Ook op dit terrein zijn wij in ons land derhalve nog slechts aan het begin. Zoolang de melk nog een naar verhouding goeden prijs opbracht, moge deze toestand niet tot ingrijpen hebben gecoöpt, in dezen tijd kan men zich — vooral ook met het oog op de toekomstige ontwikkeling van melkveehouderij en zuivelpositie — hierbij niet zonder meer neerleggen. Al zijn wij ervan overtuigd, dat de veehouders in dit opzicht allereerst zelf een taak hebben, wij gelooven, dat hierbij ook de hulp der Overheid niet kan worden gemist. Weliswaar heeft zij stimuleerend in deze richting gewerkt, doch stimuleering zonder verplichting tot aansluiting leidt blijkbaar niet — althans niet in voldoende mate — tot het gewenschte gevolg.

Temeer kan de Overheid zich hier niet aan onttrekken, omdat zij op andere wijze de ontwikkeling van den rundveestapel op zeer ingrijpende wijze heeft beïnvloed, en wel o.a. door

De rundveeteeltregeling.

Hoe langer de Rundveeteeltregeling haar invloed uitoefent, hoe duidelijker de gevolgen ervan aan het licht treden. Zoodanig men weet, is ondanks de teeltregeling, waardoor men aanvankelijk (en misschien ook nu nog wel) een vermindering van het aantal melkkoeien en van de melkproductie verwachtte — zoowel het één als het ander voortdurend toegenomen, hoewel de melkproductie vooral in de laatste maanden als gevolg van het mond- en klauwzeer een — naar wij vermoeden tijdelijke — vermindering vertoont, welke echter in geen verband staat met de teeltregeling.

Hoewel het op het eerste gezicht verwonderlijk moge schijnen, dat het aantal koeien, ondanks de beperking van den aankoop nog voortdurend is toegenomen, geeft een nadere analyse van de ter beschikking staande gegevens hiervan wel een duidelijke verklaring. Het verloop van de grootte van den melkveestapel wordt namelijk zoowel beïnvloed door den aankoop als door het aantal runderen, dat door slachting of sterfte verdwijnt. Terwijl nu de aankoop door de maatregelen der Regeering is beperkt, is daartegenover — en zeker ook als reactie daarop — eveneens het aantal slachtingen beperkt, doordat de veehouder, ten einde het aantal melkkoeien op peil te houden, zooveel mogelijk alle koeien, die nog eenigszins aan de melkproductie kunnen deelnemen, heeft vastgehouden.

den. Weliswaar heeft dit zijn grenzen, doch deze zijn dermate elastisch, dat door het in sterkere mate vasthouden der koeien de invloed van de teeltregeling meer dan gecompenseerd kon worden. Alleen een beperking der rundvleeschproductie — niet als direct gevolg van de teeltregeling zelf, doch als gevolg van de pogingen van den veehouder tot het elimineren van den invloed hiervan — was het tastbare resultaat.

Dit verschijnsel wordt geïllustreerd door de percentages, die aangeven het aantal melkkoeien, dat per 100 stuks per jaar verdwijnt en die in onderstaand lijstje voor de verschillende groepen van naar ouderdom gerangschikte melkkoeien zijn weergegeven.

„Verdwenen” melkkoeien in percentages van het totale aantal.

Melkkoeien	1933/'34	1934/'35	1935/'36	1936/'37	1937/'38
1 × gekalfd ...	15	12	5	6	5
2 × „ ...	7	2	-1 ¹⁾	0 ¹⁾	-1 ¹⁾
3 × „ en ouder	33	31	30	27.5	26
Totaal melkkoeien	24	21	19	18	17

¹⁾ Een negatief percentage kan door bijzondere oorzaken ontstaan.

Men ziet uit deze cijfers op welke wijze de rundveestapel, ondanks de beperking kan worden uitgebreid. En tevens, hoe deze toeneming van het aantal melkkoeien tevens moest leiden tot een belangrijke vermindering van de productie van rundvleesch. Immers, deze productie van rundvleesch is rechtstreeks afhankelijk van het aantal melkkoeien, dat elk jaar wordt uitgeschakeld. Het staat wel vast, dat deze ontwikkeling niet is voorzien bij het invoeren der teeltregeling. Men hoopte door de teeltregeling een vermindering van het aantal melkkoeien en daardoor tevens een vermindering van de rundvleeschproductie te krijgen. Doch in werkelijkheid is *de vermindering der vleeschproductie juist een gevolg geweest van de vermeerdering van het aantal melkkoeien.*

Deze ontwikkeling nu — en daar wilden wij in dit verband vooral op wijzen — heeft nog een ander gevolg gehad. Het percentage van het aantal melkkoeien, dat telken jare van de hand wordt gedaan heeft niet alleen invloed op de vleeschproductie, doch ook op de kwaliteit van den melkveestapel. Het is immers over het algemeen zoo, dat juist die koeien van de hand worden gedaan, die om de een of andere reden niet meer voor de melkproductie geschikt worden geacht. Hoe meer van deze beesten verdwijnen, hoe gunstiger de invloed op de gemiddelde kwaliteit van de overblijvende melkkoeien, hoe scherper kan worden geselecteerd.

Hieruit volgt derhalve, dat de daling van bovengenoemde percentages, die een indirect gevolg was van de rundveeteeltregeling, de selectie tegenging en derhalve een ongunstigen invloed uitoefende op de kwaliteit van den melkveestapel en daardoor ook op de productiekosten der melk. De toch al geringe omvang, die de pogingen tot verbetering van de kwaliteit van den melkveestapel thans nog hebben, wordt door de teeltregeling bovendien nog beperkt.

Volledigheidshalve zij opgemerkt, dat hier weliswaar tegenover staat een grootere selectiemogelijkheid bij het kiezen van de aan te houden kalveren, (waarop van Regeeringswege de nadruk is gelegd), doch het spreekt wel vanzelf, dat en selectie t.a.v. de kalveren en de normale selectie t.a.v. de volwassen melkkoeien tezamen een veel grooter effect hebben dan wanneer de laatste en belangrijkste mogelijkheid voor een groot deel niet meer wordt toegepast.

Een oplossing.

Er dient derhalve naar middelen te worden gezocht, die dit bezwaar dat aan de kalverteeltregeling verbonden is, zouden kunnen ondervangen. Op den duur is het onhoudbaar maatregelen te nemen, die het verlagen der productiekosten der melk remmen.

Er moet een oplossing worden gevonden, die ver-

laging der productiekosten door grootere selectie en verbetering van den melkveestapel combineert met het in de hand houden van den omvang van melk- en vleeschproductie.

Wij zullen trachten aan te geven, in welke richting men daartoe zou kunnen gaan.

In de eerste plaats zou men moeten zien te geraken tot een uitgebreide controle van de melkproductie van onze melkkoeien. Dit zou b.v. kunnen geschieden door verplichte aansluiting der melkveehouders bij reeds bestaande en nog op te richten controleverenigingen.

Een zoodanige maatregel zou vooral effect kunnen sorteren indien hierbij de eisch werd gesteld, dat niet aan bepaalde voorwaarden voldoende melkkoeien zouden moeten verdwijnen. Op deze wijze zou de gemiddelde kwaliteit van den melkveestapel kunnen worden opgevoerd en een tegengestelde richting kunnen worden ingeslagen, dan waarin het de laatste jaren is gegaan. Opvoering van de kwaliteit van den melkveestapel, waarbij dan vooral rekening wordt gehouden met de verhouding tusschen voederverbruik en melk(vet)opbrengst kan zodoende voeren tot verlaging der productiekosten.

Noodzakelijkerwijze zou een zoodanige maatregel echter moeten worden aangevuld met een grootere mogelijkheid tot vervanging van de uitgeschakelde dieren, dan thans het geval is, wat derhalve naar zou komen op verruiming der kalvertoewijzingen. Ook bij deze kalvertoewijzingen zou men dan niet in de eerste plaats moeten letten op het aantal aan te houden kalveren, doch, voorzoover dit mogelijk is, op de *kwaliteit*.

Door meer of minder strenge toepassing hiervan kan men op deze wijze zoowel op het aantal koeien als op het aantal kalveren indirect invloed uitoefenen. Men heeft dan dit voordeel, dat deze maatregelen in tegenstelling met de thans toegepaste, naarmate zij scherper worden doorgevoerd, tevens een gunstiger invloed op de kwaliteit van den melkveestapel zouden uitoefenen. Tevens heeft men dit belangrijke voordeel, dat de veehouder geprikkeld zal worden de uiterste zorg te schenken aan de kwaliteit van zijn koeien, daarbij voorgelicht door de van de veehouders zelf uitgaande en onder toezicht der Regeering staande controleverenigingen, die als plaatselijke vereenigingen in nauw contact met den veehouder kunnen staan. Een dergelijke maatregel zou heel goed kunnen passen in het systeem van overdracht van de uitvoering der landbouwcrisismaatregelen aan belanghebbenden.

Invloed op de melkproductie.

Wat zou echter de invloed zijn op den omvang van melk- en vleeschproductie?

Ten aanzien van den omvang der *melkproductie* kan worden opgemerkt, dat deze in de eerste plaats afhankelijk is van het *aantal melkkoeien*. Zooals men weet heeft de kalverteeltregeling niet tot een beperking van het aantal melkkoeien kunnen leiden, hoewel het zeker wel de bedoeling is geweest. Bij de bovengenoemde methode zou het aantal melkkoeien door controle op de hoedanigheid ook binnen beperkte grenzen kunnen worden gehouden, en wel zoodanig, dat daardoor tevens de kwaliteit van den melkveestapel gunstig kan worden beïnvloed.

Wat den omvang der melkproductie betreft, zou men zeker minstens denzelfden invloed kunnen uitoefenen als tot nog toe door de kalverteeltregeling practisch mogelijk bleek, gesteld althans dat het noodzakelijk zou zijn de melkproductie inderdaad te beperken. Immers, de vraag of de melkproductie al of niet te groot is, hangt ten nauwste samen met de hoogte, waarop de productiekosten der melk liggen. Bij een op den duur mogelijke belangrijke verlaging der productiekosten beteekent dit tevens, dat de melkproductie als geheel voor ons land rendabeler is dan zonder deze verlaging het geval is. Desgewenscht (zoals b.v. bij beperking van den boterimport in Engeland

het geval zou kunnen zijn), kan men op deze wijze zeker even grooten invloed op de melkproductie uitoefenen als tot nu toe mogelijk bleek. Vooral ook hierom, omdat de veehouder, hoewel allicht in den aanvang huiverig, op den duur zal inzien, dat een op hooger peil brengen van den veestapel direct in zijn belang is, zoodat op grond hiervan meer op de zoo belangrijke medewerking van den veehouder zelf zal kunnen worden gerekend, dan bij de, een goede bedrijfsuitoefening belettende, kalverteeltregeling het geval is. Op het vraagstuk van den omvang der melkproductie hopen wij trouwens nog terug te komen in een volgend artikel.

De vleeschmarkt.

Wat den omvang der *vleeschproductie* betreft, moet in de eerste plaats worden opgemerkt, dat voor den rundveestapel de melkproductie hoofdzaak is en de vleeschproductie een — zij het ook een belangrijke — nevenzaak. Daaruit volgt, dat men nimmer — zooals in de laatste jaren in zekere mate het geval geweest is — de belangen van de melkproductie mag offeren aan die van de vleeschproductie.

In de tweede plaats zou de vraag kunnen worden gesteld, of het nu wel dwingend noodzakelijk is, de vleeschproductie in ons land te beperken tot iets minder dan het binnenlandsch verbruik. Dit autarkisch streven moge een zekere automatische prijsregeling mogelijk maken, nader ware nog te onderzoeken, of niet een gedeelte der vleeschproductie zou kunnen worden uitgevoerd door ook hier een systeem in te voeren als bijv. ten aanzien van boter wordt toegepast. Men zou dan de binnenlandsche prijzen ongeveer op het bestaande niveau kunnen handhaven. Pogingen in deze richting liggen wel eenigszins in de lijn van de aangekondigde maatregelen van de Regeering op het gebied van den uitvoer.

Indien op deze wijze afzetgebied zou kunnen worden gevonden, dan ware eindelijk de vicieuse cirkel van productiebeperking, prijsverhooging, daling van het verbruik, prijsverlaging en nieuwe productiebeperking doorbroken, en zouden wij tevens niet meer overgaan tot het invoeren van een product, dat wij zelf in overvloedige mate kunnen produceeren.

Maar ook indien deze mogelijkheid niet aanwezig mocht zijn, dan toch is het door ons uiteengezette systeem niet zoo bedenkelijk voor de vleeschmarkt, als het op het eerste gezicht misschien schijnt te zijn.

Immers ook het thans toegepaste systeem van de kalverteeltregeling brengt ten aanzien van de vleeschpositie niet het gewenschte resultaat. De voortdurende daling der sterftepercentages en de daardoor beperkte productie van rundvleesch leidt op den duur tot een tegengestelde beweging. Eens moeten alle nu aangehouden koeien verdwijnen en indien deze verdwijning tijdelijk wordt opgeschort, dan ontstaat daardoor een cumulatie van koeien, die reeds lang naar de slachtbank hadden moeten gaan, omdat zij in het melkproductie-apparaat niet meer thuis hooren. Op den duur leidt deze ontwikkeling tot een groot aanbod van slachtkoeien. Vergissen wij ons niet, dan is — gestimuleerd door de mond- en klauwzeerepidemie — dit verschijnsel thans reeds te constateeren. Zooals men weet is de Regeering overgegaan tot het uit de markt nemen van koeien, om daardoor de vleeschprijzen te stimuleeren.

Ook bij het in het voorgaande besproken systeem is beperking van de rundvleeschproductie — zoo noodig — mogelijk. Het is nl. zoo, dat het aantal te slachten koeien, op den duur parallel loopt — ondanks mogelijke tijdelijk tegengestelde bewegingen — met het aantal aanwezige melkkoeien. Wanneer men nu deze aanwezige melkkoeien schift in, aan normale productievooraanvragen voldoende dieren, en dieren, die hieraan niet voldoen, en de laatste éénmaal uit de markt neemt, dan wordt hierdoor het aantal melkkoeien rechtstreeks beperkt, daardoor het aantal geboorten, en hierdoor opnieuw het aantal melkkoeien.

Ook op deze wijze is derhalve beperking van de rundvleeschproductie mogelijk. Helpt dit niet voldoende, dan kan men ook in dit systeem desnoods overgaan tot kalverbepanking, hierbij rekening houdende met kwaliteitseisen, waarbij de toewijzing ook met het oog op de vleeschmarkt ruimer kan geschieden met behoud van hetzelfde resultaat.

* * *

Het groote verschil met het tot nu toe gevolgde systeem is dan echter dit, dat *primaire* wordt de door verbetering van den melkveestapel te bereiken verlaging der productiekosten en dat de daaraan eventueel, indien noodzakelijk, gekoppelde *secundaire* regeling van den omvang der productie, deze primaire maatregelen niet tegenwerkt, doch veeleer versterkt.

Tenslotte moge nog worden opgemerkt, dat door verlaging der productiekosten ook de afzet gunstig kan worden beïnvloed, zoodat door saneering van den veestapel de in dat verband secundaire maatregelen t.a.v. den omvang der productie gedeeltelijk kunnen worden verlicht. Op deze wijze wordt dan — in tegenstelling met thans — in de eerste plaats het mogelijke gedaan tot het wezenlijk verbeteren van het productie-apparaat en in samenhang daarmee tot stimuleering van den afzet.

Eerst daarna zal moeten worden overgegaan tot het bestrijden van de moeilijkheden, die mogelijk dan nog tengevolge van de economische verhoudingen kunnen optreden. Deze bestrijding zal dan kunnen geschieden door regeling van de groote van melk- en vleeschproductie, op welk laatste vraagstuk wij nog hopen terug te komen.

J. BUTER.

EENIGE GROOTE OBJECTEN.

In toenemende mate — zie mede het rapport-Westhoff — wordt de aandacht van de Overheid gevestigd op het aanvatten van werkobjecten, die, als ze gereed zijn, leiden tot verhooging van de productiviteit van den bodem.

Het lijkt goed, iets van enkele groote werken te vertellen. Meer dan mooie redevoeringen demonstreezen ze, wat er werkelijk gebeuren gaat.

Droogmaking Noorder Buurtsche polder.

Door de Stichting „Landverbetering Zuid-Holland” is onlangs de medewerking van het Departement van Sociale Zaken gevraagd voor den aankoop en droogmaking van een complex gronden in den Noorder Buurtschen polder, gemeente Zevenhuizen. De totale kosten van drooglegging worden, met inbegrip van de aankoopssom, geschat op f 1.327.000. Met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid mag menselijkerwijze worden verwacht, dat de gronden na de bewerking een waarde zullen hebben van f 1800 per ha, d.i. voor het geheele complex ad 225 ha een waarde van f 405.000. Bij de uitvoering van de drooglegging in werkverschaffing, waarbij de arbeidsloonen, uit te keeren aan de te werk te stellen arbeiders, als subsidie in de uitgaven hiervoor worden verstrekt, bedragen de kosten, na aftrek van deze loonen f 2560 per ha. Per ha blijft dus een tekort van f 760 of in totaal voor het geheele complex een tekort van f 171.000. Dit bedrag wordt door Rijk en provincie ieder voor de helft gedragen.

Dat de Minister van Sociale Zaken en Gedeputeerde Staten ondanks het genoemde tekort toch aanleiding hebben kunnen vinden, hier medewerking te verleenen, is in de eerste plaats gelegen in het feit, dat het werk in hooge mate wat men noemt „arbeidsintensief” is. In het totale bedrag van f 1.327.000 zit nl. een uitgave van f 750.000 aan arbeidsloonen voor tewerk te stellen arbeiders, zoodat hier 500 man gedurende 2 jaar werk zullen vinden, hetgeen in verband met het groote gebrek aan werkverschaffingsobjecten en de omvangrijke werkloosheid in deze

streek — ook uit Rotterdam zullen arbeiders geplaatst worden — van zeer veel belang is. Bovendien wordt door de uitvoering van dit werk een bedrag van zeker f 450.000, hetwelk anders aan steun zou moeten worden uitgekeerd, bespaard. De z.g. bijkomende kosten bedragen f 200.000. In dat bedrag is, naast de kosten voor materialen e.d., ook nog een bedrag aan arbeidsloonen voor geschoolde arbeiders begrepen, terwijl in de vervaardiging van de benodigde materialen eveneens nog heel wat loon zit. Uit een en ander blijkt dus wel, dat de verhouding tusschen loonen en andere kosten bij dit werk bij uitstek gunstig is te noemen.

In de tweede plaats was de Minister van Sociale Zaken bereid, zijn medewerking te verleenen, omdat na de totstandkoming van het object een belangrijke blijvende werkgelegenheid ontstaat. Deze mag zeker worden gesteld, uitgedrukt in loon, op f 100 per ha per jaar of voor het geheele complex ter grootte van 225 ha op f 22.500 per jaar.

Door de uitvoering van het bedoelde werk wordt, zoodat hierboven is gezegd, een bedrag aan steun bespaard van f 450.000, terwijl men een nieuw complex grond terugkrijgt ter waarde van f 405.000. De uiteindelijke extra-kosten bedragen dus f 1.327.000 — f 450.000 — f 405.000 = f 472.000. Tegen de uitgave van dit bedrag weegt echter de te verkrijgen blijvende werkgelegenheid ruimschoots op.

Uit het vorenstaande mag wel deze conclusie worden getrokken, dat de uitvoering van dit object, waarmede ook de Staten van Zuid-Holland instemden, niet alleen uit een oogpunt van directe werkverruiming, maar ook voor de blijvende werkgelegenheid, volkomen te verdedigen is.

Bebossching duingebied Voorne en Putten.

Aan de Staten van Zuid-Holland is verder voorgesteld, medewerking te verleenen voor bebossching van een duingebied op het eiland Voorne en Putten. De stichting „Administratiefonds Rotterdam” is door aankoop eigenaresse geworden van twee groote duincomplexen op dit eiland onder de gemeenten Oostvoorne en Rockanje, ter gezamenlijke oppervlakte van rond 400 ha. Zij heeft het beheer en de exploitatie dezer gronden opgedragen aan haar dochterstichting „Bevordering van Volkskracht”, te Rotterdam, welke zich de bevordering van de geestelijke en lichamelijke ontwikkeling van de Rotterdamse bevolking ten doel stelt. Een deel van deze terreinen, ter grootte van pl.m. 150 ha, komt voor bebossching in aanmerking, terwijl op het overige gedeelte hier en daar een aanvullende beplanting kan worden aangebracht, welke een oppervlakte van pl.m. 50 ha zal kunnen beslaan. In totaal zal de bebossching zich dus kunnen uitstrekken over rond 200 ha.

De kosten der bebossching worden globaal geraamd op f 1000 per ha, hetgeen dus voor de geheele te beboschen oppervlakte zou neerkomen op een bedrag van f 200.000. Van dit bedrag wordt 65 tot 70 pCt. gevormd door arbeidsloon en 35 tot 30 pCt. door z.g. bijkomende kosten. De Minister van Sociale Zaken heeft goedgevonden, dat deze bebossching in werkverschaffing wordt uitgevoerd. Bepaald is, dat de werkverschaffingsloonen tot een percentage van 100 ten laste van het Werkloosheidssubsidiefonds en de betrokken gemeente(n) zullen worden genomen. De stichting „Bevordering van Volkskracht”, te Rotterdam, heeft reeds op zich genomen, voor de helft van de bijkomende kosten, welke f 70.000 zijn, zorg te dragen. Voorts heeft de stichting zich bereid verklaard, de beboschte terreinen t.z.t. voor het publiek open te stellen.

Wat dit plan, naast zijn beteekenis voor de directe verruiming der werkgelegenheid, bijzonder aantrekkelijk maakt, is de bestemming van het te beboschen terrein tot recreatieoord voor de bevolking van een groote stad als Rotterdam, die met natuurschoon en recreatie-gelegenheden niet rijk bedeed is. In de om-

standigheid, dat de stichting „Bevordering van Volkskracht”, te Rotterdam, de zorg voor het te beboschen terrein op zich wil nemen, is op zichzelf reeds een waarborg gelegen, dat de uitvoering van dit werk voor breede lagen der bevolking blijvende waarde zal hebben.

Gedeputeerde Staten stellen nu voor, dat de provincie ook f 35.000 draagt. Ook dit voorstel is aanvaard.

Landaanwinningswerken Groninger Wadden.

Enkele jaren geleden werden reeds stappen gedaan, om te komen tot de uitvoering van omvangrijke landaanwinningswerken in werkverschaffing op de Groninger Wadden. In de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Rijksbegroting dienstjaar 1935, Hoofdstuk X A, deelde de toenmalige Minister van Sociale Zaken mede, dat voorstellen inzake inpoldering van gronden in de provincie Groningen bij hem een gunstig onthaal zouden vinden.

Toen dan ook in den aanvang van 1935 de Minister van Financiën den Minister van Sociale Zaken verzocht, zijn medewerking te verlenen tot de uitvoering van het eerste gedeelte van het plan voor landaanwinning in Groningen in den vorm van subsidie uit het Werkloosheidssubsidiefonds in de arbeidsloonen der tewerk te stellen arbeiders, terwijl tevens aan het Werkfonds werd gevraagd de bijkomende kosten te financieren, verklaarden de toenmalige Minister van Sociale Zaken en het Werkfonds zich bereid, deze medewerking te verlenen. De totale kosten van het eerste gedeelte van dit plan werden geraamd op f 1.000.000, waaronder f 500.000 aan arbeidsloon. Door de Afdeling Domeinen van het Departement van Financiën werd een ingenieur aangesteld, die speciaal met de leiding van de werkzaamheden werd belast.

Alvorens met de werkzaamheden kon worden aangevangen, waren tal van moeilijkheden te overwinnen in verband met het antwoord op de vraag, welk gedeelte van de gronden aan den Staat toekomt door de uitvoering van de werken en welke gedeelten als aanwas aan den eigenaar door z.g. natrekking. Door het sluiten van een dading met de verschillende aangrenzende eigenaren zijn deze moeilijkheden opgelost (de z.g. delimentatiecontracten).

Als de methode voor landaanwinning werd gebruik gemaakt van het z.g. Sleswijk-Holsteinsche systeem. Hierbij wordt het vanouds toegepaste greppelsysteem uitgebreid met een stelsel van dammen, welke op regelmatige afstanden loodrecht op en evenwijdig aan de kust worden aangelegd, waardoor dus vakken gevormd worden, en eventueel loodrecht op de kust uit te bouwen leidammen tot beperking van de strooming langs de kust.

Het eerste gedeelte van de werkzaamheden, hetwelk bestond uit begreppelingswerk en het maken van dammen voor de bezinkingsvelden, ter grootte van 3140 ha, is thans bijna beëindigd.

De Minister van Financiën heeft daarop aan zijn Ambtgenoot van Sociale Zaken een voorstel gedaan tot voortzetting van de werkzaamheden gedurende de jaren 1939 tot en met 1941 op meer uitgebreide schaal dan tot dusverre het geval was. De kosten van dit werkplan werden geraamd op f 3.000.000 aan arbeidsloonen en f 3.000.000 aan bijkomende kosten. Laatstgenoemde Minister verklaarde zich bereid, ook ditmaal een subsidie van 100 pCt. uit het Werkloosheidssubsidiefonds in de loonen te verstrekken, terwijl hij medewerkte, dat een regeling werd getroffen, waardoor de bijkomende kosten door het Werkfonds zullen worden gefinancierd. Van de arbeidsloonen wordt, overeenkomstig de regelen van het Werkloosheidssubsidiefonds, een gedeelte op de gemeenten verhaald, uit welke arbeiders bij dit werk geplaatst zullen worden.

De ervaringen, opgedaan bij de uitvoering van het

eerste gedeelte, toonden aan, dat de daarbij gevolgde methode het nadeel bleek te hebben, dat op de verst van zee gelegen gedeelten geen slibafzetting meer plaats had, doch dat hierop slechts zand achterbleef, zoodat thans bredere strooken in bewerking zullen worden genomen. De hierdoor noodige uitbreiding van het werk heeft tot gevolg, dat een grooter aantal arbeiders tewerk kan worden gesteld. Nu was in de delimentatiecontracten een bepaling opgenomen, dat de arbeiders afkomstig dienden te zijn uit de kustgemeenten, terwijl geen barakken en keeten op de in bewerking zijnde gronden mochten worden geplaatst. Aangezien bij de uitvoering van het eerste deel reeds bleek, dat in de kustgemeenten niet voldoende arbeiders voor het werk aanwezig waren, bleek het niet goed mogelijk, deze bepaling na te leven. Het is echter gelukt, met verschillende eigenaren op dit punt tot wijziging van de contracten te komen, zoodat het thans mogelijk is, arbeiders uit de geheele provincie Groningen bij de onderhavige werkzaamheden te plaatsen, welke arbeiders, voorzover niet uit de streek afkomstig, in paviljoens zullen worden ondergebracht. Zooals hiervoor reeds is gezegd, omvat het werkplan een tijdsduur van 3 jaren. In het eerste jaar zullen de werkzaamheden bestaan in het tweemaal greppelen van bestaande vakken (1365 ha), het aanleggen van 135 km dam en het verzwaren van bestaande dammen. In totaal zullen hier 270.000 mandagen werk zijn. In het tweede jaar zullen de bestaande vakken (1365 ha) en de vakken van 1939 (1690 ha) tweemaal worden gegreppeld, terwijl 1334 ha nieuwe vakken éénmaal zullen worden gegreppeld, en 77.3 km dam wordt aangelegd. In dit jaar is er voor 302.500 mandagen werk. In het derde jaar worden de bestaande vakken ad 1365 ha éénmaal gegreppeld, de vakken van 1939 en 1940 (1690 en 1334 ha) tweemaal, terwijl nog 382 ha nieuwe vakken eenmaal worden gegreppeld, en 51 km dam zal worden aangelegd. Dit beteekent 330.000 mandagen werk. De recapitulatie voor deze 3-jarige periode geeft de volgende cijfers:

Jaar	Getaxeerde bedrijfsoppervlakte binnen de dammen
midden 1938	1365 ha
einde 1939	3055 „
„ 1940	4389 „
„ 1941	4771 „

In totaal zullen aan deze bezinkvelden 270.000 + 302.500 + 330.000 = 902.500 „mandagen” kunnen worden gewerkt. Bovendien zullen buiten de zgn. bezinkvelden — terrein waar het slib achterblijft — nog verschillende werkzaamheden worden verricht, waaraan 103.400 mandagen kunnen worden gewerkt, zoodat in totaal 1.005.900 mandagen aan het plan 1939 tot en met 1941 worden verwerkt. In totaal krijgt men de beschikking over een bedrijfsoppervlakte van 4771 ha binnen de dammen en 2140 ha buiten de dammen, of tezamen over 6911 ha.

In 1939 zullen gemiddeld 1250 man, in 1940 1375 man en in 1941 1550 man worden tewerkgesteld.

Behalve dat de uitvoering van het onderhavige plan uit een oogpunt van directe werkgelegenheid zeer belangrijk is, bevat dit plan ook een belangrijke bijdrage aan blijvende werkverruiming. Alleen voor de exploitatie van de gronden, welke in 1941 gereed zullen komen, zijn permanent 450—700 arbeiders noodig. Deze oppervlakte kan na eventueele inpoldering een bevolking opnemen van pl.m. 7000 zielen. Per ingedijkte ha zal hier waarschijnlijk evenals in de noordelijke bouwstreek per jaar een bedrag van pl.m. f 105 kunnen worden verlood.

MEYER DE VRIES.

METEN EN TAXEREN.

Met grote liefde voor zijn vak, ja bijna met enthousiasme schreef Prof. Dr. E. Wagemann, Directeur van het „Institut für Konjunkturforschung” in Berlijn zijn jongste pennevrucht¹⁾. Het is waarlijk geen eenvoudige opgave om gebied, werkwijze en draagwijdte der statistische methode op zodanige wijze uiteen te zetten, dat een boek ontstaat, geschikt om den ontwikkelden leek een goed inzicht in deze materie te verschaffen. Professor Wagemann is naar het voorkomt daarin op voortreffelijke wijze geslaagd; zijn uiteenzettingen wist hij in een zo onderhoudende vorm te gieten, dat ook de niet-vakman, deze — veelal als „droog” beschouwde — stof met genoegen kan savoreren. Of echter de wens van den schrijver in vervulling zal gaan, ook „de getrouwde (niet deskundige) vrouw” onder zijn lezers aan te treffen (blz. 59), waag ik te betwijfelen.

Het streven, overigens ook in andere takken van wetenschap op te merken, om een bepaald gebied van kennis op voor leken begrijpelijke wijze voor te dragen, verdient alle waardering, vooral waar de schrijver hier een exposé gegeven heeft, waarin ook de „vakman” menige interessante beschouwing zal aantreffen.

De grote verdienst van het boekje — ruim 200 bladzijden — is het inzicht, dat het geeft in de waarde van statistische schattingsmethoden. Verschillende vraagstukken op economisch terrein laten zich zeer wel met behulp van statistische schattingen op bevredigende wijze oplossen, hoe onwaarschijnlijk het vaak lijkt, dat het mogelijk zou zijn op bepaalde vragen een enigszins betrouwbaar antwoord te geven.

Wagemann geeft verschillende, en zeer sprekende voorbeelden, en alleszins duidelijk maakt hij, dat er problemen zich voordoen, waaromtrent het ondoenlijk is exacte gegevens te verkrijgen, maar waarvan schatting uitvoerbaar is met een mate van nauwkeurigheid, die voor het gestelde doel beantwoordt aan te stellen eisen. Zijn vergelijking met de noodzaak tot schatten in plaats van meten op jacht is duidelijk en instructief.

Zeer juist is schrijvers uiteenzetting ten aanzien van de noodzaak de gevonden uitkomsten van schattingen door deductieve redenering te toetsen aan het eigen gedachtenbeeld van het onderzochte terrein. „Ein viel tiefer schürfendes Mittel der Nachprüfung ist die Einpassung der statistischen Ergebnisse in unsere Gedankenwelt. Denn wir sind im Grunde weit mehr von dem überzeugt, was wir denken, als von dem was wir sehen”²⁾. „Wij statistici”, aldus een bekend Nederlands statisticus in een door hem gehouden voordracht „kunnen tenslotte, evenmin als een goochelaar, uit onze hoge hoed iets halen wat wij er niet eerst hebben ingestopt.”

Toch geeft een enkel punt van Wagemann's betoog wel aanleiding tot critiek.

De toename van de Deutsche openbare schuld.

Op blz. 143 e.v. geeft de schrijver antwoord op de hierboven weergegeven vraag. Hij doet dit door in een tabel naast elkaar te stellen de investeringen voor nieuwbouw en vervanging in de jaren 1933 tot en met 1935 en de gebaseerde normale afwijkingen, en komt dan tot de volgende cijfers:

	Investerings	Geschatte afschrijvingen
	(in milliarden Rijksmark)	
1933	5.1	5.0
1934	8.2	6.2
1935	11.6	6.3
Totalen	24.9	17.5

Na nu te hebben geconstateerd, dat het bedrijfsleven in die jaren nog niet zodanige prijzen kon maken, dat de geschatte afschrijvingen verdiend zullen

¹⁾ Die Zahl als Detektiv; Hanseatische Verlagsanstalt, Hamburg.

²⁾ Blz. 138.

zijn en na op dien grond de afschrijvingen tot 15 milliard te hebben verlaagd, concludeert de schrijver, dat dus hoogstens 10 milliard Rijksmark in die drie jaren aan de openbare schuld kan zijn toegevoegd. Deze conclusie komt mij voor wel wat ras te zijn getrokken; en niet te kunnen worden gedragen door de gegevens, waarop zij steunt.

Voor wat het aandeel van het bedrijfsleven in de openbare schuld betreft is de stelling, dat nooit meer schuld kan zijn ontstaan dan het bedrag, waarmee de investeringen de gecorrigeerde geschatte afschrijvingen overtreffen, niet houdbaar. In de eerste plaats daarom niet, omdat de bewering dat „elke producent natuurlijk de slijtage van zijn productie-apparaat in zijn prijs moet incalculeren” nog allerminst tot de conclusie moet leiden, dat het bedrag dier slijtage — (= de afschrijving?) — ook in de opbrengst is ontvangen resp, dat die ondernemers, waarvoor dat niet doenlijk is op korten termijn hun deelnemen aan de vervangings-investeringen zullen opgeven. En in de tweede plaats niet omdat in dit gedachtenbeeld „het bedrijfsleven” te veel gedacht is als één tamelijk onveranderlijk geheel, wat juist in de behandelde jaren voor Duitschland toen het „commercieele” productie-apparaat voor een niet onbelangrijk deel vervangen werd door het „militaire” productie-apparaat³⁾ niet juist kan zijn. Dat zal tot gevolg hebben, dat een veel groter deel der investeringen in die jaren „nieuw” is geweest — zonder tegenover afschrijvingen te kunnen staan dus — dan de simpele aftreksom: „totaal investeringen minus geschatte, gecorrigeerde, normaal afschrijvingen” kan tonen.

Ook voor het bepalen van de maximale toename der overheidsschulden is de stylering: „investeringen minus geschatte normale afschrijvingen” niet bruikbaar. Immers afgezien van de vraag of tegenover de — naar ik eenvoudigheidshalve aanneem — getroffen normale afschrijvingen ook schuldaflossingen of vervangingsinvesteringen staan — in de berekende normale investeringen is de vervangingsnoodzaak veel continuer gedacht, dan zij in werkelijkheid optreedt — wordt de overheidsschuld evenzeer beïnvloed door tekorten op den gewonen dienst, ontstaande op andere wijze dan door investeringsdaden, waar geen afschrijving tegenover staat.

Men versta mij goed; het gaat er op het oogenblik niet om het gevonden cijfer van 10 milliard mark als bovenste grens aan te vechten, mijn doel is slechts te doen uitkomen, dat de eenvoud, die dit voorbeeld kenmerkt niet in overeenstemming is met de werkelijke moeilijkheden, waarvoor men komt te staan, als men een dergelijke schattingsopdracht krijgt te volvoeren.

Ceteris paribus.

In het laatste hoofdstuk behandelt Wagemann de wetenschappelijke schattingsmethoden door vanuit het algemene beeld te concluderen met betrekking tot het bijzondere (representatie, „inklusion”) en de omgekeerde bewerkingen, waarbij uit waarnemingen in representatieve delen van een universum, dan wel bij verwante of gelijk reagerende universa, wordt geconcludeerd door substitueren of generaliseren t.a.v. een groter en ander geheel. Het ware deze zeer interessante en klare uiteenzettingen naar het voorkomt ten goede gekomen indien daarbij met meer nadruk de aandacht gevestigd was op het daarbij steeds invoeren van een „ceteris paribus”. De waarnemingen, waarop men zich bij zo'n werkwijze baseert zijn altijd die van het — soms nabije — verleden; de relatie tusschen het optreden van het geheel en de delen of tusschen twee universa, is altijd in het verleden geconstateerd, zodra men dus met deze gegevens tot prognose overgaat moet men het „all other things being equal”,

³⁾ Zie in dit verband: Omvang en grenzen van de Staatsfinanciering in Duitschland; Economisch-Statistisch Maandbericht van 31 Mei 1938, blz. 94.

het adagium van Marshall's Principles in toepassing brengen.

En als men nu ziet met hoe pijnlijke nauwkeurigheid Alfred Marshall in zijn toch zeker niet voor leken geschreven handboek, telkens weer met nadruk naar voren brengt, dat hij zijn gedachten uitwerkt onder de boven bedoelde vereenvoudigende veronderstelling, dan zou het boek van Professor Wagemann aan bruikbaarheid veel gewonnen hebben als hij — speciaal in de laatste twee hoofdstukken — met klem zijn lekenlezers had voorgehouden: „denk er om, door zo te werken, introduceer ik stilzwijgend de veronderstelling, dat geen andere relaties de waargenomen betrekking, door hun quantitatief zich veranderen, verstoren.”

Het bovenbedoelde gemis doet zich m.i. speciaal sterk gevoelen bij de beantwoording van de vraag: „tot welk punt kan de werkloosheid stijgen”⁴⁾. De kern van dit betoog is dat de werkloosheid een maximum heeft in het aantal personen, dat werkzaam is bij den uitbouw van het productie-apparaat. M.a.w., dat het aantal personen, dat bij de consumptieve behoeftebevredegiging arbeid vindt op korten termijn constant is. Hier introduceert de schrijver, zonder het te zeggen, het zichzelf gelijk blijven van de consumptiegewoonten en der consumptiekwantiteit; een veronderstelling, die op deze plaats naar het voorkomt toch twijfel aan haar juistheid moet wekken, omdat het aannemelijk is, dat het wegvallen van koopkracht door het werkloos worden van 6 miljoen arbeiders, de consumptie-in-haar-geheel en daarmee de arbeidsgelegenheid bij de consumptieve behoeftebevredegiging moet beïnvloeden.

* * *

Het is tenslotte te betreuren, dat de schrijver op verschillende plaatsen het nuttig heeft geacht — ook zonder dat het betoog daartoe noodzaakte — een uitval te doen tegen de domheid en kortzichtigheid van de niet-nationaal-socialistische georganiseerde staten en de „liberalistische Wirtschaftsmensch”. Deze, van weinig verdraagzaamheid getuigende passages, zij mogen door bepaalde mensen gaarne gelezen worden, horen in een wetenschappelijk betoog niet thuis; zij ontsieren dit overigens zo verdienstelijke werk.

M. C.

⁴⁾ Blz. 171 e.v.

DE RIJKSMIDDELEN OVER NOVEMBER.

Algemeen beeld.

Het verloop der Rijksmiddelen valt dit jaar tot dusver mee. Ook November geeft geen reden tot klagen. Weliswaar werd bij de niet-directe heffingen de opbrengst van de gelijknamige maand van het vorige jaar niet bereikt; tegenover een ontvangst van f 38.310.400 in November 1937, staat ditmaal een opbrengst van f 36.813.800. Aan den anderen kant moet worden overwogen, dat de teruggang vrijwel geheel zit in een lagere opbrengst van de successierechten, die in November 1937 abnormaal hoog waren. Op zichzelf beschouwd is de ontvangst aan successierechten ditmaal volstrekt niet laag. Bedenkt men bovendien, dat de dividend- en tantiëmebelasting, waarop nimmer peil te trekken valt, ditmaal met ruim 9 ton terugliep, dan blijkt wel, dat het niveau, waarop de Rijksmiddelen zich bewogen, niet beneden dat van denzelfden tijd van het vorige jaar uitgaat. De gemiddelde maandraming werd trouwens met f 1.045.000 overschreden. Is het totale opbrengstcijfer derhalve niet onbevredigend, daarbij moet, wat de afzonderlijke middelen betreft, worden aangeteekend, dat het meerendeel zich ditmaal in dalende lijn bewoog. Een uitzondering hierop maakten de invoerrechten, de zout-, de gedistilleerd- en de bieraccijns, de belasting op gouden en zilveren werken en de omzetbelasting. Wat de raming aangaat, staat het er iets beter voor;

9 van de 17 middelen brachten meer op dan het gemiddelde ramingscijfer.

De totale opbrengst over de eerste elf maanden van het jaar bedraagt f 403.510.900 tegen f 399.230.700 over hetzelfde tijdvak van 1937 en bij een evenredige raming van f 393.456.250. Er kwam tot dusver derhalve ruim f 10 miljoen meer binnen dan waarop was gerekend. Op een vijftal na droegen alle middelen tot den vooruitgang bij; alleen het statistiekrecht, de couponbelasting, de zegelrechten, de registratierechten en de loodsgelden brachten in het tijdvak Januari t/m November minder op dan in dezelfde periode van het vorige jaar. Belangrijk is hierbij de daling van de zegelrechten, welke niet minder dan f 10.894.800 bedraagt.

Dividend- en tantiëmebelasting.

Als eerste der afzonderlijke middelen komt de dividend- en tantiëmebelasting aan de orde, die ditmaal, zoals reeds werd opgemerkt, met ruim 9 ton (het juiste bedrag is f 901.200) terugliep. Bij een uitermate wisselvallig middel als de dividend- en tantiëmebelasting zijn dergelijke sprongen echter steeds te verwachten. Tegenover den teruggang van de laatste maand staat, dat de maanden September en October resp. f 950.300 en f 321.900 meer hebben opgeleverd dan de gelijknamige maanden van het vorige jaar. Bij dit middel moet men de vergelijking over een langer tijdverloop uitstrekken en dan blijkt, dat tot dusver in het loopende jaar f 2.171.400 meer is ontvangen dan in de eerste elf maanden van 1937 en f 2.726.700 meer dan het geheele voor 1938 geraamde opbrengstcijfer. De hoogere ondernemerswinsten over 1937 en de in Mei jl. ingevoerde 20 nieuwe opercenten hebben hier hun invloed doen gelden.

Invoerrechten.

Opvallend zijn de gunstige opbrengsten van de invoerrechten. Ditmaal kwam f 320.000 meer binnen dan in November 1937 en ruim 3 ton boven de gemiddelde maandraming. Hoewel de invoer een dalende tendens vertoont, stijgen de invoerrechten. De oorzaak is gedeeltelijk te zoeken in den invoer van met specifiek recht belaste goederen. Gerekend over elf maanden is 1938 f 1.441.100 in het voordeel. Met het statistiekrecht gaat het minder goed. De afgelopen maand wees een daling aan van f 20.100, waardoor de teruggang over de reeds verstreken maanden van het jaar steeg tot f 262.900, een voor dit kleine middel niet onaanzienlijk bedrag, en waarin de daling van den buitenlandschen handel tot uitdrukking komt.

Accijnzen.

Met de accijnzen gaat het op en neer, al mag het eindoordeel niet ongunstig luiden. De zoutaccijns gaf een surplus van f 34.100 boven November 1937, doch de ontvangsten van laatstgenoemde maand waren zeer aan den lagen kant. Op zichzelf beschouwd zijn de baten uit dit middel den laatsten tijd vrij gering. Hiertegenover staat, dat in de eerste acht maanden van het jaar belangrijke opbrengsten konden worden geboekt. Het geslacht gaf ditmaal f 14.000 minder, doch overtrof de raming met f 33.900. Ook de wijnaccijns liep eenigszins terug (met f 8.600), doch zooals bekend is de middelste maand van het kwartaal voor deze heffing van minder belang. De gedistilleerdaccijns gaf een toeneming te zien van f 130.200. Ook de bieraccijns stelde niet teleur; hier bedroeg de overschrijding van de ontvangst van November 1937 f 77.100; voorts werd de maandraming met f 139.500 overtroffen. De bierproductie is iets toegenomen voor de aanvulling der voorraden. Daarentegen leverde de suikeraccijns een decres op van f 314.700; deze teruggang was echter slechts schijnbaar, daar de maand November ditmaal vier verschijndagen van den crediettermijn telde tegen vijf in 1937. Tenslotte kon ook de tabaksaccijns de opbrengst van November 1937 niet halen; het nadeelig verschil bedraagt f 277.400,

doch wordt ruimschoots gecompenseerd door hogere ontvangsten in de voorafgaande maanden. Het totaalbeeld van deze groep van middelen is niet ongunstig; alle accijnzen hebben tot dusver méér opgebracht dan in 1937. De raming werd in deze periode alleen niet bereikt bij den wijnaaccijn en den gedistilleerdaccijn.

Andere indirecte heffingen.

De belasting op gouden en zilveren werken gaf een voor dit middel fraaie opbrengst (f 64.300 tegen f 59.900 in November 1937 en bij een maandraming van f 47.900). Hierdoor steeg het totaal der in de afgelopen maanden van het jaar ontvangen bedragen f 500 boven de opbrengst van de eerste elf maanden van 1937. De omzetbelasting gaf een record-opbrengst van f 8.550.200, d.i. f 1.300.800 meer dan in November 1937 en f 2.300.000 boven de raming. De op 1 October jl. in werking getreden wijziging van de wet heeft een spoediger betaling van aanslagen tengevolge, zoodat hier vermoedelijk een groot deel van den vooruitgang als een bate ineens is te beschouwen. De maanden Januari t/m November gaven een surplus van f 3.816.800. De couponbelasting liep terug met f 82.600 door de vele conversies. Over elf maanden bedraagt de vermindering f 1.172.500.

De teruggang bij de zegelrechten is niet zoo groot meer als in de voorafgaande maanden van het jaar, daar de inzinking bij dit middel reeds in November 1937 begon. Toch bedroeg de daling nog f 250.700, waarvan f 175.300 is toe te schrijven aan een trager vloeien van de beursbelasting. Hierin manifesteert zich de geringere bedrijvigheid in den geldhandel. Over elf maanden beloopt de teruggang f 10.894.800. Op de registratierechten heeft de verslechtering van den economischen toestand lang niet zulk een funesten invloed als op de zegelrechten. In de afgelopen maand werd f 103.600 minder aan registratierechten ontvangen dan in November 1937; in de eerste elf maanden werd in totaal f 291.900 minder geboekt.

De successierechten verschaften f 1.383.600 minder dan in November 1937, doch de ontvangst was in de laatstgenoemde maand abnormaal hoog. Er kwam ditmaal toch nog bijna f 150.000 meer binnen dan waarop blijkens de maandraming was gerekend. Gerekend over elf maanden werd in het loopende jaar een voorsprong van f 6.052.300 verkregen. De loodsgelden liepen terug met f 6.800, al werd de maandraming met f 14.800 overschreden. Over het algemeen valt over deze heffing niet te roemen; gerekend over elf maanden bedraagt de teruggang f 187.200.

Directe belastingen.

In de kohierbedragen der directe heffingen komen aan het einde van het jaar niet zulke belangrijke wijzigingen meer. Het totale bedrag van alle belastingen steeg in de afgelopen maand van f 115.652.100 tot f 120.132.300. Laatstgenoemd bedrag komt f 12.455.900 uit boven den stand van den overeenkomstigen dienst op 30 November 1937. Alle heffingen namen in deze stijging een aandeel. Deels is de vermeerdering het gevolg van de verbetering van den economischen toestand in 1937. Bij de inkomstenbelasting, die voor het leeuwendeel der stijging zorgde (voor een bedrag van f 10.934.200) moet bovendien rekening worden gehouden met de omstandigheid, dat voor het belastingdienstjaar 1938/1939 méér procenten (70/88) worden geheven. Tenslotte moet nog aan de waardeinstijging van diverse vermogensobjecten aandacht worden geschonken.

AANTEKENINGEN.

De kapoksituatie in Nederlandsch-Indië.¹⁾

De export-positie.

Voor kapok is Nederlandsch-Indië een der voornaamste producenten. Het aandeel in de totale wereldexport-hoeveelheid schommelt voor de eigenlijke Java-kapok (Ceiba Pentandra) tusschen 80 en 96 pCt., voor alle soorten tezamen tusschen 70 en 81 pCt.

Aandeel van Ned-Indië in de wereldexporthoeveelheid van kapok, alle soorten, in pCt. *). De cijfers tusschen () geven het aandeel in den totalen export van kapok van de Ceiba Pentandra.

	%		%
1926....	74 (90)	1932....	81 (91)
1927....	75 (90)	1933....	81 (90)
1928....	79 (96)	1934....	75 (85)
1929....	73 (92)	1935....	78 (88)
1930....	79 (94)	1936....	78 (86)
1931....	79 (91)	1937....	70 (80)

*) Ontleend aan: De landbouwexportgewassen van Nederlandsch-Indië in 1937. Dep. van Econ. Zaken Batavia November 1938.

De bestemming van deze kapok, voor ongeveer 90 pCt. van bevolkings-aanplantingen afkomstig, is in hoofdzaak gericht op Amerika en Australië.

Bestemming van de uitgevoerde hoeveelheden kapok uit Nederlandsch-Indië in procenten *).

	Ver. Staten	Ned. en v. order	Australië Nw-Zeeland	Diversen
	%	%	%	%
1928.....	36,7	20,9	24,7	7,8
1929.....	38,1	30,9	23,3	7,7
1930.....	43,2	30,0	18,6	8,2
1931.....	43,2	36,5	11,8	8,5
1932.....	42,3	31,9	15,3	10,5
1933.....	43,1	34,9	15,1	6,9
1934.....	35,8	30,8	21,9	11,5
1935.....	53,0	17,7	20,1	9,2
1936.....	57,0	11,8	21,7	9,5
1937.....	45,9	12,5	28,6	13,0

*) Ontleend aan gegevens in het Jaarverslag van den President van De Javasche Bank 1937—1938.

Uit deze tabel blijkt duidelijk de belangrijkheid van de Vereenigde Staten als afnemer voor dit product. Een vergelijking van de cijfers van den totalen import in de Vereenigde Staten van kapok, uit de invoerstatistieken van dat land, met de uit Nederlandsch-Indië naar de Vereenigde Staten geëxporteerde hoeveelheden toont aan, dat Nederlandsch-Indië bijna geheel voorziet in de kapokbehoefte van de Vereenigde Staten. De totale import in de Vereenigde Staten over de jaren 1930 t/m. 1936 bedroeg 67.559 ton, terwijl de export van Nederlandsch-Indië naar dat land in die periode 66.381 ton bedroeg. De uitvoer van kapok uit Nederlandsch-Indië toonde de volgende ontwikkeling:

Uitgevoerde hoeveelheden kapok in tons van 1000 kg netto¹⁾.

1900.....	4.013	1932.....	17.865
1910.....	9.186	1935.....	24.164
1920.....	12.665	1936.....	26.830
1930.....	19.685	1937.....	17.176

¹⁾ Ontleend aan: Kapok en hare toepassingen, uitgegeven door de Kapokcentrale.

De export stijgt voortdurend, welke stijging slechts onderbroken is in de vorige depressie, terwijl ook 1937 een sterken achteruitgang toonde, waarop wij nog nader terugkomen.

De ontwikkeling van den uitvoer van Saigon-kapok, de voornaamste concurrent van de Java-kapok (Ceiba Pentandra) was als volgt.

Uitvoer van kapok uit Indo-China in metrieke tons.

1913.....	83	1934.....	2.136
1930.....	634	1935.....	2.446
1931.....	1.072	1936.....	3.074
1932.....	1.191	1937.....	3.184
1933.....	1.572		

¹⁾ De meeste gegevens in dit artikel zijn, voorzover niet anders vermeld, ontleend aan publicaties van het Centraal Kantoor voor de Statistiek te Batavia.

Vertoende Nederlandsch-Indië van 1932 tot 1936 een stijging met ruim 50 pCt., terwijl de uitvoer in 1937 nog bijna 4 pCt. onder die in 1932 lag, voor Indo-China bedroeg de toeneming voor die jaren resp. 158 en 167 pCt.

De Kapokcentrale.

In Mei 1935 werd bij besluit van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië de „Kapokcentrale” ingesteld. De taak van deze instelling is:

a. de verzekering van een redelijk aandeel in de opbrengst van de kapok aan de kapokproducenten, alsmede

b. de organisatie van den handel in dit product, terwijl eveneens

c. verbruiks- en afzetmogelijkheden onderzocht worden waartoe o.a. een uitgebreid research-werk is opgezet.

Wat het onder a. genoemde betreft, resulteert dit voornamelijk in prijsberichtgeving en prijsbewaking. Op dit gebied heerschten door opkoopssystemen en onereuze contracten op langen termijn, vele misstanden, die door de Kapokcentrale bestreden worden.

Bij de werkzaamheden t.a.v. de organisatie van den handel in dit product zullen we iets uitvoeriger stilstaan.

In het laatst van 1935 werd door de exporteurs van kapok op Java een vereeniging opgericht, thans bekend onder den naam „Nederlandsch-Indische Vereeniging van Kapok Exporteurs” (Nivke), die zich ten doel stelde om te komen tot een stelsel van vaste prijzen ten einde aan de scherpe concurrentie tusschen exporteurs op buitenlandsche markten een einde te maken.

Tusschen de Nivke en de Kapokcentrale kwam een nauwe samenwerking tot stand, die tot gevolg had:

a. uniforme minimum prijzen voor verkoop naar het buitenland,

b. uniforme verkoopvoorwaarden,

c. minimum-opkooprijzen in het binnenland,

d. standaardisering van de bevolkingskapok in vier kwaliteiten,

e. verplichting tot het aanbrengen van kwaliteitsmerken bij den uitvoer van deze kapok naar Europa, de Ver. Staten, Australië en Nieuw-Zeeland.

In het bijzonder ten aanzien van de prijzenpolitiek van de Kapokcentrale zijn den laatsten tijd verschillende moeilijkheden ontstaan, die deze politiek en het product waarmee zij zich bezighoudt in het middelpunt van de belangstelling plaatsen.

De achteruitgang van den export in 1937.

Reeds in de inleiding wezen wij op het terugloopen van den kapokuitvoer in 1937. Een nadere beschouwing van de gegevens doet zien, dat deze teruggang voor een groot deel aan een verminderden afzet naar de Vereenigde Staten moet worden toegeschreven. De daling ten opzichte van 1936 bedroeg 6.930 ton of bijna 47 pCt. van den uitvoer in het jaar 1936, terwijl de totaal-uitvoer terugliep met 9.654 ton of 36 pCt. Ook de uitvoer naar Nederland en v.o., Australië en Nieuw-Zeeland liep terug resp. met 30 en 13 pCt.

Uitvoer van kapok uit Nederlandsch-Indië in tons bruto gewicht.

	1936	1937	1938
Januari	2.053	2.420	1.009
Februari.....	1.658	2.201	1.356
Maart	2.917	2.381	1.620
April	1.291	2.446	990
Mei	1.426	1.665	1.142
Juni	2.240	1.066	1.275
Juli	2.508	1.189	1.567
Augustus	3.059	1.742	2.168
September	2.118	592	1.364
October	3.229	1.051	1.300 1)
November	2.379	1.202	—
December	3.608	1.056	—

1) Gedeeltelijk geschat.

De gunstige ontwikkeling van 1936 zette zich aanvankelijk ook nog voort in het begin van 1937. Zowel prijzen als exporten stegen snel.

Intusschen werd duidelijk, dat tal van outsiders uit speculatief oogpunt groote voorraden hadden opgeslagen. De mededeeling, die de Kapokcentrale over de statistische positie van het product meende te moeten doen, toonde dezen speculanten, dat zij zich vergist hadden. De hooge prijzen van medio Februari konden zich niet langer handhaven, en ook de export verminderde sterk, vooral naar de Vereenigde Staten, waar niet alleen de economische toestand achteruitging, maar waar men ook nog teerde op de in het voorjaar gevormde voorraden.

Op Java waren de voorraden vrijwel geheel in handen van de exporteurs, zoodat de nieuwe oogst door de fabrikanten kon worden opgenomen, daar deze nagenoeg geen voorraad meer hadden. Een remmende factor hierbij was, dat de etablissementshouders van Regeeringswege gebonden werden om kolven op te kopen tegen een relatief hoogen prijs, gebaseerd op de exportlimites der Kapokcentrale. Een dreigende stagnatie werd voorkomen door de bereidheid van de exporteurs om, ondanks hun nog groote voorraden, tot een hoeveelheid van 40 pCt. van de toegestane uitvoerlicenties, kapok te kopen.

De prijsontwikkeling van kapok.

Vanaf de oprichting der Nivke in November 1935 steeg de kapokprijs met ongeveer 30 pCt. Maar ook de vrachtprijzen voor kapok van Java naar New-York stegen, al moet, zooals uit het onderstaande blijkt, de invloed hiervan niet zoo groot geacht worden.

Bedroeg het aandeel van de vracht in den prijs (berekend naar de Dollarnoteeringen) van 26 November 1935 15.82 pCt., het aandeel in den prijs na 8 October 1937 bedroeg tot medio September 1.1. 16.46 pCt. De stijging van den kapokprijs is dus slechts voor 3.3 pCt. veroorzaakt door de stijging van den vrachtprijs. Beweringen dat de kapokprijsstijging voor niet minder dan 40 pCt. aan de verhoogde vrachten moet worden toegeschreven (zie Economisch Weekblad voor Nederlandsch-Indië van 10 Juni 1938 no. 23) zijn dus onjuist.

De huidige toestand op de kapokmarkt.

De uitvoer van kapok over het eerste halfjaar van 1938 toonde een aanzienlijke daling tegenover de cijfers in de overeenkomstige periode van 1937. Daarbij moet men echter bedenken, dat de uitvoer in het eerste halfjaar van 1937 nog vrij hoog was.

Uitvoergewicht van kapok in 1000 kg bruto gew.

	1935	1936	1937	1938
1e halfjaar	14.224	11.585	12.179	7.392

Deze achteruitgang is bijna geheel toe te schrijven aan de nog steeds geringe aankopen van de Vereenigde Staten. Over de oorzaken van deze geringe aankopen kan het volgende opgemerkt worden.

Allereerst moet rekening worden gehouden met den economischen achteruitgang in de Vereenigde Staten. Kapok vindt daar vrij veel toepassing in de koeltechniek, de voortbrengselen op dit gebied dragen echter min of meer een luxe-karakter, hetgeen in tijden van depressie een vrij sterk terugloopen van de vraag met zich brengt; krijgen de koopers weer wat meer vertrouwen in de toekomstige ontwikkeling, dan zal de afzet van deze artikelen wel weer toenemen.

Een vraag die hierbij echter opkomt is deze: Zal deze betere situatie in de Vereenigde Staten ook ten volle aan de Java-kapok ten goede komen?

De reeds in de inleiding gegeven cijfers doen zien, dat Java geen absoluut monopolie heeft. Neemt men alle kapoksoorten dan bedroeg het aandeel van Java in 1937 slechts 70 pCt. van den wereldexport. Neemt men alleen de kapokvezels van de Ceiba Pentandra in aanmerking dan was dit in 1937 80 pCt. Voor deze laatste soort is vooral Indo-China met de Saigon-kapok een sterk opkomende concurrent. In 1932 was

de export van Saigon-kapok pl.m. 6.2 pCt. van dien van de Java-kapok, in 1936 was dit percentage 10.8 en in 1937 werd reeds de 16.2 pCt. bereikt²⁾.

Uitvoer van kapok.

	Jan./Oct. 1937	× 1000 kg 1938	1938 meer (+) of minder (-) dan 1937 in pCt. van '37
Nederl.-Indië	15.840	13.134	- 17,1 %
Indo-China (Saigon)	2.417	3.223	+ 33,3 %
Saigon in % van Ned.-Ind. kapok	15,3 %	24,5 %	

De Saigon-kapok is niet gebonden aan een prijs-regeling waardoor de prijs van deze soort beter de marktsituatie voor dit product kan volgen dan bij de Java-kapok het geval is. Hierdoor kan een zoodanig prijsverschil tusschen de Java-kapok en de Saigon-kapok ontstaan, dat de concurrentie voor de Java-kwaliteit uiterst moeilijk wordt.

Herhaalde malen is er t.a.v. de prijspolitiek voor de kapok op Java gevoerd, gewezen op de Braziliaansche valorisatie-politiek voor de koffie, waar tenslotte de buitenstaanders de vruchten van plukten.

Aan den anderen kant moet ook gewezen worden op de kans, dat men substitutie-producten zal gaan gebruiken. Met name voor de isolatie-techniek is glaswol een uitnemende grondstof.

* *

Het exportquotum voor kapok is voor het vierde licentiejaar, loopende van 1 September 1938 tot 31 Augustus 1939, vastgesteld op 15 miljoen kg netto. Dit exportquotum komt ongeveer overeen met den voorraad uit den ouden oogst, zoodat de nieuwe oogst, die op ongeveer 20.000 ton³⁾ wordt geraamd onverkocht zou blijven.

Daartoe is een voorstel gedaan tot een uitkeering aan het kapokfonds, groot f 1.335.000, teneinde 70 pCt. van den ouden voorraad en 50 pCt. van den nieuwen oogst uit de markt te nemen, welke transactie tevens gefinancierd zou worden uit een retributieheffing van f 15.— per quintal op de te exporteerende hoeveelheden. Het nadeel van een dergelijke maatregel is, dat de opgekochte kapok, tenzij er vernietiging plaats vindt, steeds als een zichtbare voorraad op de markt zal blijven drukken. Bovendien is, gezien de bovengeschetste situatie voor het artikel, de afzet van deze pool nog lang niet verzekerd. De financiering van den kapokhandel is hiermede wel geregeld, maar de eigenlijke situatie voor het product is er geenszins door veranderd.

Enkele lichtpunten in de huidige situatie zijn de toenemende research- en propaganda-arbeid, waardoor men den afzet en toepassingsmogelijkheden van kapok hooft uit te breiden. Voorts is daar de zich op behoorlijk peil handhavende afzet naar Australië en Nieuw-Zeeland. Tenslotte is medio September een overeenkomst gesloten met de scheepvaartmaatschappijen tot verlaging van den vrachtprijs. Het verschil tusschen oude en nieuwe vrachten wordt door het kapokfonds bij den uitvoer geïnd in den vorm van een retributie-verhoging. De prijslimites voor het buitenland zijn ongewijzigd gebleven en zoodoende komt deze maatregel in feite alleen neer op een financiering van het kapokfonds.

J. W.

²⁾ Een andere, zij het nog op kleine schaal produceerende concurrent is Ecuador, voornamelijk voor den afzet naar de Vereenigde Staten (zie Economisch Weekblad voor Nederlandsch-Indië 1937, no. 35). De productie hiervan wordt op 400 à 600 ton per jaar geschat. Er vindt echter een stelselmatige uitbreiding van den aanplant plaats. Andere producenten van Ceiba Pentandra zijn: Ceylon, Philipijnen, West-Afrika (Togo), Oost-Afrika (voormalig Duitsch Oost-Afrika en Madagascar), Brazilië en Siam.

³⁾ Volgens recente berichten wordt de opbrengst, ten gevolge van ongunstige weersomstandigheden, lager geraamd. De kwaliteit van den voor-oogst was vrij slecht en de prijzen in de desa blijven dan ook beneden de oorspronkelijk aangenomen richtprijzen.

Verkeerscoördinatie.

In Engeland hebben de spoorwegmaatschappijen zich onlangs tot de Regeering gewend met het verzoek ontslagen te worden van de wettelijke beperkingen ten aanzien van de te berekenen tarieven. Deze vraag is vergoed gegaan van een verklaring, dat de spoorwegdirecties niet voornemens zijn een tariefsverhoging in te voeren en evenmin van plan zijn om met de overige transportmiddelen een tarievenoorlog te beginnen. Wat men dan wel wil gaan doen wordt niet medegedeeld.

Het kernprobleem van het transportvraagstuk, aldus het hoofdartikel van „The Economist” van 17 December jl. is de overinvestatie in het vervoersapparaat. Zoodat dit apparaat in 1913 bestond was het vrij goed aangepast aan de behoeften van het land. Het vervoer ging in dien tijd zoowel voor personen als voor goederen in hoofdzaak over den spoorweg. Sindsdien is onder invloed van de ontwikkeling van den verbrandingsmotor en de verbeterde techniek van de rubberbandenfabricage een nieuwe tak van verkeer tot ontwikkeling gekomen, het wegverkeer, waarin groote kapitalen van overheid en particulieren zijn belegd.

Het gevolg van een en ander is geweest, dat beide vervoerssystemen als één geheel bezien een te groote capaciteit hebben voor het vervoersaanbod, zoodat beide vervoerssystemen leiden aan onderbezetting.

Als nu de gevraagde vrijheid voor de spoorwegen niet moet leiden tot een tarievenoorlog en evenmin tot tariefsverhogingen, dan is de meest waarschijnlijke ontwikkeling, dat men — met de tariefsvrijheid als stok-achter-de-deur — de wegtransportondernemingen wil dwingen tot een zoodanige samenwerking, dat de spoorwegmaatschappijen en de gecombineerde wegtransportondernemers komen tot een transportcoördinatie, waardoor een „loonende” vervoerexploitatie bereikt wordt. Met „loonende” exploitatie zal men naar alle waarschijnlijkheid bedoelen het bereiken van een zoodanig resultaat, dat daaruit rente en afschrijving kan worden voldaan op het momenteele kapitaal van het totale transportapparaat en dat dan vermoedelijk op basis van de thans daaraan toegekende — historische — waarde, waarvan toch wel vaststaat, dat voor verschillende spoorwegtrajecten en aangelegde wegen de investatie ver uitgaat boven de rendementswaarde.

Een dergelijke regeling zou een zeer ongelijke — en daarom onbillijke — lastenverdeling voor de transportkosten over de gemeenschap met zich brengen; immers de kosten van rente en afschrijving op het in feite reeds waardelooze deel van het te groote vervoersapparaat zouden dan bij uitsluiting drukken op dat vervoer van personen en goederen, welker aard zich er niet toe leent om met gebruikmaking van „eigen auto's” te worden tot stand gebracht.

De eenige logische oplossing van dit probleem, aldus de Economist, is het geheele transportvraagstuk te zien als een nationale aangelegenheid. Men zal een raming moeten maken van de totale vervoersbehoefte en moeten uitmaken welke transportmiddelen op welke trajecten de meest geëigende zijn; om vervolgens op grond van deze gegevens vast te stellen, hoe groot het vervoersapparaat zal moeten zijn, zoowel voor het rail- als voor het wegvervoer. Dan zal bekend worden de grootte van de thans aanwezige overcapaciteit en de verdeling daarvan, zoodat de consequenties kunnen worden onder het oog gezien om deze overcapaciteit te doen verdwijnen.

Het is van belang, dat een dergelijke oplossing door onderlinge samenwerking en goed begrip van de wederzijdsche moeilijkheden wordt gevonden, zoodat zij niet tot stand behoeft te komen als gevolg van een scherpen concurrentiestrijd, die bij kapitaalintensieve bedrijfstakken als de onderhavige, slechts tot een dergelijk evenwicht kan leiden langs een weg, die veel grooter kapitaalverliezen oplevert.

M. C.

MAANDCIJFERS.

OVERZICHT VAN DEN STAND DER RIJKSMIDDELEN.
Ult. November 1938 (in Gulden)

AFDEELING I a Dir. belastingen	Kohieren voor den dienst 1938 ¹⁾			
	Totaal bedrag	Bedragen, welke zijn teruggegeven of anders dan wegens betaling op de koh. afgeschr.	Zuiver bedrag	Zuiver bedrag der kohieren voor den vorigen dienst t.m. dezelfde maand van het vorige jaar ²⁾
Grondbelast. a)	10.543.775	29.062	10.514.713	10.360.915
Inkomst.bel. b)	79.899.387	1.491.972	78.407.415	67.473.184
Vermogensb. c)	18.666.069	127.812	18.538.257	17.874.170
Verdedig.bel. I	10.880.077	95.293	10.784.784	10.145.561
Bel.v.d.doodehd.	1.902.979	15.843	1.887.136	1.822.560
Totaal	121.892.287	1.759.982	120.132.305	107.676.390

a) $\frac{1}{4}$ hoofdsom + 20 procenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen. b) Hoofdsom + 60—78 procenten. c) Hoofdsom + 75 procenten.

¹⁾ Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit $\frac{2}{3}$ gedeelte van het belastingdienstjaar 1938/1939 en $\frac{1}{3}$ gedeelte van het belastingdienstjaar 1937/1938. ²⁾ Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit $\frac{2}{3}$ gedeelte van het belastingdienstjaar 1937/1938 en $\frac{1}{3}$ gedeelte van het belastingdienstjaar 1936/1937. ³⁾ Voor het belastingdienstjaar 1938/1939 worden 70/88 procenten geheven.

AFDEELING I b Overige middelen.	Nov. 1938	Sedert 1 Jan. 1938	Overeenkomstige periode 1937
Benaming der middelen			
Divid.- en tantiemebel.	920.078	23.726.687	21.555.263
Rechten op den invoer	8.481.497	90.930.024	89.488.951
Statistiekrecht	213.563	2.277.431	2.540.333
Accijns op zout	105.832	1.880.738	1.738.405
Accijns op geslacht	633.935	6.785.664	6.744.783
Accijns op wijn	40.997	1.798.283	1.792.216
Accijns op gedistill.	2.432.538	25.612.961	25.233.274
Accijns op bier	722.801	7.469.346	7.196.957
Accijns op suiker	4.634.865	51.699.366	50.213.864
Accijns op tabak	2.809.099	33.690.577	32.409.961
Bel. op gouden en zilverw.	64.318	517.836	517.349
Omzetbelasting	8.550.204	71.112.625	67.295.853
Couponbelasting	316.008	4.720.257	5.892.743
Recht. en boeten v. zegel	1.451.093	19.630.680	30.525.453
Recht. en boet. v. registr.	1.376.554	14.651.354	14.943.246
Recht. en boet. v. successie, v. overgang bij overlijden en v. schenking	3.983.121	46.421.630	40.369.337
Opbrengst d. loodsgelden	77.279	585.442	772.682
Totaal	36.813.782	403.510.901	399.230.670

¹⁾ Hieronder begrepen wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissie-naires in effecten, enz. f 415.369 (Beursbel.). ²⁾ Idem f 4.112.922.

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET GEMEENTEFONDS.

	Dienst 1937/1938 Zuiver bedrag der kohieren tot en met de maand Nov. 1938	Zuiver bedrag der kohieren voor den dienst 1936/37 tot en met dezelfde maand van 1937
Gemeente.f.belast.	60.054.710	56.711.615
Opc. verm. t. get. v. 50	6.036.518	5.203.960

AFDEELING II. DIENSTJAAR 1937.

Benaming der middelen	Bedrag van de raming	Zuivere opbrengst over het tijdvak van 1 Jan. 1937 tot en met de maand Nov. 1938
Grondbelasting. ($\frac{1}{4}$ hoofdsom + 20 procenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen.)	10.300.000	10.304.193
Inkomstenbelasting	72.000.000	72.515.354
Vermogensbelasting	18.000.000	20.532.673
Verdedigingsbel. I	8.000.000	10.636.611
Belasting v. d. doode hand	2.000.000	1.988.744
Divid.- en tantiemebelasting	13.800.000	22.378.009
Rechten op den invoer	91.250.000	97.259.528
Statistiekrecht	1.600.000	2.769.309
Accijns op zout	2.000.000	1.804.516
Accijns op geslacht	6.000.000	7.358.504
Accijns op wijn	1.800.000	2.204.290
Accijns op gedistilleerd	27.500.000	28.445.658
Accijns op bier	7.000.000	7.814.399
Accijns op suiker	53.000.000	55.300.287
Accijns op tabak	32.500.000	35.336.082
Belast. op gouden en zilverw.	475.000	571.391
Omzetbelasting	62.500.000	74.157.901
Couponbelasting	5.500.000	6.321.552
Rechten en boeten van zegel	16.400.000	32.561.406
Rechten en boeten v. registr.	11.100.000	16.647.004
Rechten en boeten v. successie, v. overgang bij overlijden en v. schenking	40.800.000	45.030.245
Opbrengst der loodsgelden	500.000	860.794
Totaal	484.025.000	552.798.450

OVERZICHT VAN DE INKOMSTEN TEN BATE VAN HET WERKLOOSHEIDSSUBSIDIEFONDS.

Dienst 1938	Bedrag van raming	Zuiver bedrag kohieren tot en met de maand Nov. 1938
Grondbelasting (veertig ten honderd van de hoofdsom wegens gebouwde eigendommen en vijf en twintig ten honderd van de hoofdsom wegens ongebouwde eigendommen)	9.600.000	9.511.226
Personeele belasting (tachtig ten honderd van de hoofdsom naar den eersten, tweeden en derden grondslag)	20.000.000	19.260.547
Gemeentefondsbelasting (vijf en twintig procenten op de hoofdsom)	15.500.000	14.334.855
Vermogensbelasting (twee en twintig procenten op de hoofdsom)	2.500.000	2.106.720
Inkomstenbelasting (tien procenten op de hoofdsom)	4.700.000	4.619.359
Totaal	52.300.000	49.832.707

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET VERKEERSFONDS.

	Nov. 1938	1938	1937
Motorrijtuigenbelasting	1.412.696	21.779.493	20.679.313
Rijwielbelasting	23.033	7.769.308	7.714.733
Totaal	1.435.729	29.548.801	28.394.046

AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	18-24 Dec. 1938	Sedert 1 Jan. 1938	Overeenk. tijdvak 1937	18-24 Dec. 1938	Sedert 1 Jan. 1938	Overeenk. tijdvak 1937	1938	1937
Tarwe	7.772	1.458.982	1.467.102	1.130	20.553	27.433	1.479.535	1.494.535
Rogge	7.278	242.186	272.266	—	—	4.145	242.186	276.411
Boekweit	300	20.387	18.972	—	—	—	20.387	18.972
Maïs	18.588	1.178.530	1.345.011	3.172	87.560	154.478	1.266.090	1.499.489
Gerst	8.459	488.222	387.479	—	23.782	15.015	512.004	402.494
Haver	5.375	217.162	144.069	—	9.752	3.180	226.914	147.249
Lijnzaad	375	161.078	211.066	9.818	221.424	216.400	382.502	427.466
Lijnkoek	1.000	55.353	69.837	—	225	—	55.578	69.837
Tarwemeel	405	57.715	41.088	15	10.272	9.800	67.987	50.888
Andere meelsoorten	815	37.339	41.658	120	5.520	8.000	42.859	49.658

STATISTIEKEN.

HANK DISCOUNTS.

Ned. Bk.	Disc. Wissels	2	3 Dec. '36	Lissabon 4	11 Aug. '37
	Bel. Binn. Eff.	2½	3 Dec. '36	Londen 2	30 Juni '37
	Vrsch. in R.C.	2½	3 Dec. '36	Madrid 5	15 Juli '32
Athene	6	4 Jan. '37	N.-York F.R.B.	1	26 Aug. '35
Batavia	3	14 Jan. '37	Oslo 3½	5 Jan. '38
Belgrado	5	1 Febr. '35	Parijs 2½	24 Nov. '38
Berlijn	4	22 Sept. '32	Praag 3	1 Jan. '36
Boekarest	3½	5 Mei '38	Pretoria 3½	15 Mei '38
Brussel	2½	26 Oct. '38	Rome 4½	18 Mei '36
Boedapest	4	28 Aug. '35	Stockholm	.. 2½	1 Dec. '38
Calcutta	3	28 Nov. '35	Tokio 3.46	11 Mrt. '38
Dantzig	4	2 Jan. '37	Warschau 4½	18 Dec. '37
Helsingfors	4	3 Dec. '34	Zwits. Nat. Bk.	1½	25 Nov. '36
Kopenhagen	4	19 Nov. '36			

OPEN MARKT.

	1938				1937	1936	1914
	23 Dec.	19/23 Dec.	12/17 Nov.	5/10 Dec.	20/24 Dec.	21/24 Dec.	20/24 Juli
Amsterdam Partic. disc. Prolong.	3/8 1/2	3/8 1/2	3/8 1/2	3/8 1/2	1/4 1/2	1/2-5/8 1/4	3/4-4/4 3-4 1/4
Londen Daggeld. Partic. disc.	1/2-1 11/16-1/8	1/2-1 1-1 1/8	1/2-1 15/16-1	1/2-1 7/8-1	1/2-1 5/8-11/16	1/2-1 3/4-13/16	1/2-1 9/16-3/4
Berlijn Daggeld. Maandgeld. Part. disc. Warenw.	25/8-7/8 23/4-3 27/8 4-1/2	2 1/2-3 23/4-3 27/8 4-1/2	27/8-3 1/4 23/4-3 27/8 4-1/2	2 1/2-3 1/8 23/4-3 27/8 4-1/2	— — — —	— — — —	25/8-3 1/8 2 1/2-7/8 27/8 4-1/4
New York Daggeld 1) Partic. disc.	1 1/2	1 1/2	1 1/2	1 1/2	1 1/2	1 1/4	3/16 1

1) Koers van 16 Dec. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
20 Dec. 1938	1.84	8.59%	73.77½	4.84¾	31.01	100¼
21 " 1938	1.84	8.57%	73.77½	4.84¾	31.01½	100¼
22 " 1938	1.84 1/16	8.58%	73.77½	4.84¾	31.03	100¼
23 " 1938	1.84	8.58%	73.76	4.84¾	31.01	100¼
24 " 1938	—	—	—	—	—	—
26 " 1938	—	—	—	—	—	—
Laagste d.w. 1)	1.83¾	8.56%	73.70	4.83½	30.96	100
Hoogste d.w. 1)	1.84¼	8.60%	73.85	4.85½	31.05	100¼
Muntpariteit	1.469	12.1071	59.263	9.747	24.906	100

Data	Zwitserland *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
20 Dec. 1938	41.62	6.30	—	—	—
21 " 1938	41.55½	6.29	—	—	—
22 " 1938	41.55	6.29	—	—	—
23 " 1938	41.54½	6.29	—	—	—
24 " 1938	—	—	—	—	—
26 " 1938	—	—	—	—	—
Laagste d.w. 1)	41.53	6.25	—	—	—
Hoogste d.w. 1)	41.65	6.32½	1.45	9.72½	—
Muntpariteit	48.003	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Helsingfors 1)	Buenos-Aires 1)	Montreal 1)
20 Dec. 1938	44.27½	38.37½	43.20	3.80	41½	1.82½
21 " 1938	44.15	38.27½	43.10	3.80	42	1.82½
22 " 1938	44.20	38.32½	43.15	3.80	42	1.82½
23 " 1938	44.22½	38.32½	43.15	3.79	42	1.82½
24 " 1938	—	—	—	—	—	—
26 " 1938	—	—	—	—	—	—
Laagste d.w. 1)	44.10	38.20	43. —	3.77	41¼	1.82
Hoogste d.w. 1)	44.30	38.40	43.22½	3.82	42½	1.83
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95%	2.1878

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave. In 't 1ste of 2de No. van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
20 Dec. 1938	4,66 7/16	2,63 1/4	40,10	54,36
21 " 1938	4,67 1/16	2,63 1/16	40,10	54,36
22 " 1938	4,66%	2,63 1/16	40,10	54,35 1/2
23 " 1938	4,66%	2,63	40,10	54,35
24 " 1938	4,66%	2,63 1/16	40,10	54,36
26 " 1938	—	—	—	—
27 Dec. 1937	4,99 1/16	3,39%	40,30	55,60
Muntpariteit ..	4,86	3,90%	23,81 1/4	40 1/16

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	10 Dec. 1938	17 Dec. 1938	19/24 Dec. '38 Laagste/Hoogste	24 Dec. 1938
Alexandrië ..	Piast. p. £	97 1/2	97 1/2	97 1/2	97 1/2
Athene	Dr. p. £	547 1/2	547 1/2	540	555
Bangkok ...	Sh. p. tical	1/10 3/8	1/10 3/8	1/10 3/8	1/10 3/8
Budapest ..	Pen. p. £	23 3/4	23 3/4	23 3/4	23 3/4
Buenos Aires 1)	p. pesop. £	20.58 1/2	20.65	20.40	20.70
Calcutta ...	Sh. p. rup.	1/5 29/32	1/5 29/32	1/5 29/32	1/5 29/32
Hongkong ...	Sh. p. \$	1/3	1/3	1 2/8	1 3/8
Istanbul ..	Piast. p. £	573	575	575	575
Kobe	Sh. p. yen	1/2	1/2	1 1/16	1 2/16
Lissabon ...	Escu. p. £	110 1/2	110 1/2	109 1/2	110 1/2
Mexico	\$ per £	—	—	—	—
Montevideo ..	d. per £	18 1/2	18 1/2	17 1/2	19
Montreal ..	\$ per £	4.71	4.71 1/2	4.70	4.72 1/2
Rio d. Janeiro	d. per Mil.	3 1/8	3 1/8	3 1/8	3 1/8
Shanghai ..	d. p. \$	8 3/8	8 3/8	8	8 1/2
Singapore ..	Sh. p. \$	2/3 1/16	2/3 1/16	2/3 1/16	2/4 1/16
Valparaiso 2)	\$ per £	117	116	116	116
Warschau ..	Zl. p. £	24 1/2	24 1/2	24 1/2	25

1) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke Imp. hebben te betalen 10 Dec. 1938 16.12; 15 Nov. 17.13. 2) 90 dg. Vanaf 13 Dec. 1937 laatste „export” notering.

ZILVERPRIJS

	Londen 1)	N. York 2)
20 Dec. 1938 ..	20 1/2	42%
21 " 1938 ..	20 1/8	42%
22 " 1938 ..	20 1/8	42%
23 " 1938 ..	20 1/8	42%
24 " 1938 ..	20 1/8	—
26 " 1938 ..	—	—
27 Dec. 1937 ..	—	44%
27 Juli 1914 ..	24 1/8	59

GOUDPRIJS

	A'dam 3)	Londen 4)
20 Dec. 1938 ..	2075	148/10
21 " 1938 ..	2075	149/3
22 " 1938 ..	2075	149/-
23 " 1938 ..	2075	148/11
24 " 1938 ..	2075	149/1
26 " 1938 ..	—	—
27 Dec. 1937 ..	—	—
27 Juli 1914 ..	1648	84/10 1/2

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) In gulden per Kg. 1000/1000. 4) in sh. p. oz. fine.

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Vorderingen.	15 Dec. 1938	23 Dec. 1938
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f 152.350.870,92	f 148.068.561,88
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten Voorschott op ult. Nov. (resp. Oct.) '38 a/d. gemeent. verstr. op a. haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op. op die belastingen en op de vermogensbelasting Voorschotten aan Ned.-Indië	" 10.748,11	" 337.005,06
Idem aan Suriname	" 52.820.494,12	" 53.445.710,46
Kasvord. weg. creditverstr. a/h. buitenl. Daggeldleeningen tegen onderpand ..	" 12.093.011,26	" 11.792.303,10
Saldo der postrek. v. Rijkscomptabelen Vord. op het Alg. Burg. Pensioenf. 1) ...	" 101.662.373,96	" 101.844.619,19
Vord. op andere Staatsbedrijven 1) ...	" 37.005.789,88	" 39.701.724,95
	" 12.730.322,91	" 13.081.916,71

Verplichtingen

	18 Dec. 1938	24 Dec. 1938
Voorschot door De Ned. Bank Ingev. art. 16 van haar octrooi verstrekt Schatkistbiljetten in omloop	f 221.31.000,—	f 221.304.000,—
Schatkistpromessen in omloop	" 1.080.091,—	" 1.079.314,50
Schuld op ult. Nov. (resp. Oct.) '38 gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsbel. alsmede op die bel. en op de vermogensbelasting ..	" 11.256.137,79	" 11.256.137,79
Schuld aan Curaçao 1)	" 1.671.936,74	" 1.671.889,56
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenf. 1) ..	" 32.259.808,03	" 29.077.112,04
Id. a. h. Staatsbedr. der P.T. en T. 1) ...	" 242.717.402,04	" 250.316.782,44
Id. aan andere Staatsbedrijven 1)	" 13.024.066,08	" 13.524.444,83
Id. aan diverse instellingen 1)	" 208.665.284,45	" 204.437.115,23

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Vorderingen: 1)	18 Dec. 1938	24 Dec. 1938
Saldo Javasche Bank	f 467.000,—	f 185.000,—
Saldo b. d. Postchèque- en Girodienst	—	—
Verplichtingen:		
Voorschot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell.	" 53.246.000,—	" 53.446.000,—
Schatkistpromessen in omloop	" 20.750.000,—	" 20.750.000,—
Schatkistbiljetten in omloop	—	—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds.	" 2.311.000,—	" 2.173.000,—
Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank.	" 3.177.000,—	" 3.161.000,—
Belegde kasmiddelen Zelfbesturen ...	" 810.000,—	" 810.000,—
Voorschot van de Javasche Bank ...	" 3.961.000,—	" 698.000,—

1) Betaalmiddelen in 's Lands Kas f 37.122.000,—

CURAÇAOSCHE BANK.

Voornameste posten in duizenden gulden.

Data	Metaal	Circulatie	Voor-schotten aan de kolonie	Dis-conto's	Diverse rekeningen 1)	Diverse rekeningen 2)
1 November 1938	8.786	8.222	325	108	1.451	133
1 October 1938	8.772	8.292	324	84	1.425	117
1 September 1938	8.059	7.647	281	89	1.439	121
1 Augustus 1938	7.764	7.344	11	79	1.665	119
1 November 1937	5.518	6.761	109	45	2.194	125

1) Sluftp. der activa. 2) Sluftp. der passiva.

1) Zie blz. 916 van E.-S. B. van 30 Nov. jl.	GERST 64/5 kg Amer. No. 3 ¹) loco Rotterdam per 2000 kg.		MAIS Rotterdam per 2000 kg.				ROGGE 74 kg Russische loco Rotterdam per 100 kg.		TARWE Rotterdam per 100 kg.			BURMA RIJST Loonzein per cwt. f.o.b. Rangoon/Bassein		BOTER per kg.		KAAS Edammer Alkmaar Fabr. kaas gang exp. per 50 kg.		EIEREN Gem. not. Eiermijn Roermond p. 100 st.			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	sh.	f	%	f	%	f	%	f	%
1927	237	110,2	171,50	89,3	176	87,1	12,475	102,5	13,825	110	109,3	6,83	104,5	11 3/4	2,03	98,4	2,11	43,30	95,0	7,96	99,3
1928	228,50	106,2	208,50	108,6	226	111,9	13,15	108,1	12,575	100,1	99,9	6,13	98,4	10 7/8	2,05	99,4	2,05	45,40	105,4	7,99	99,6
1929	179,75	83,6	196	102,1	204	101,0	10,875	89,4	11,275	89,8	12,25	90,8	6,34	97,0	2,05	99,4	2,05	45,40	99,6	8,11	101,1
1930	111,75	52,0	118,50	61,7	136,75	67,7	6,225	51,2	8,275	65,9	9,675	71,7	5,09	8/5	1,66	80,5	—	38,45	84,6	6,72	83,8
1931	107,25	49,9	78,25	40,8	84,50	41,8	4,55	37,4	4,65	37,0	5,55	41,1	3,09	47,3	1,34	64,9	—	31,30	68,7	5,35	66,7
1932	100,75	46,8	72	37,5	77,25	38,2	4,625	38,0	4,70	37,4	5,225	38,7	2,59	39,6	0,94	45,6	—	22,70	49,8	4,14	51,6
1933	70	32,5	64,75	31,6	68,50	33,9	3,55	29,3	3,75	29,9	5,025	37,2	1,84	28,2	0,61	29,6	0,96	20,20	44,3	3,71	46,3
1934	75,75	35,2	60,75	33,7	70,75	35,0	3,325	27,3	3,25	25,9	3,675	27,3	1,74	26,6	0,45	21,8	—	18,70	41,0	3,45	43,0
1935	68	31,6	56	29,2	61,25	30,3	3,075	25,3	3,875	30,9	4,125	30,6	2,07	31,7	0,49	23,7	0,99	14,85	32,6	3,20	39,9
1936	86	40,0	74,50	38,8	74	36,6	4,275	35,1	5,75	45,8	6,275	46,5	2,19	33,5	0,58	28,1	0,885	17,55	38,5	3,50	43,6
1937	137,75	64,0	105,75	55,1	111	55,0	8,95	73,6	8,925	63,9	9,25	66,2	2,70	31,3	0,78	37,9	0,67	19,75	43,3	3,96	49,4
Oct. 1937	136,25	63,3	109	56,8	114,75	56,8	8,575	80,5	7,625	60,7	8,50	63,0	2,96	45,3	0,84	48,5	0,42	23	50,5	4,99	62,2
Nov. "	133,50	62,1	106,25	55,3	116	57,4	7,225	59,4	7,10	56,5	8,125	60,2	2,53	38,7	0,96	46,6	0,46	22,20	48,7	4,99	62,2
Dec. "	130,25	60,6	110	57,3	120,75	59,8	7,30	60,0	7,05	56,1	8,025	59,5	2,43	37,2	0,84	40,8	0,60	20,80	45,6	5,24	65,3
Jan. 1938	130	60,4	113,75	59,2	117,25	55,0	7,65	62,9	7,45	59,3	8,40	62,3	2,35	36,0	0,80	38,8	0,615	21,45	47,1	4,15	51,7
Febr. "	129,50	60,2	106	55,2	110,75	51,9	7,60	62,5	7,275	57,9	8,30	61,5	2,39	36,6	0,81	39,3	0,65	22,15	48,5	3,65	45,5
Mrt. "	121,50	56,5	104,50	54,4	109,75	51,5	7,10	58,4	6,775	53,9	7,70	57,1	2,36	36,1	0,81	39,3	0,56	21,70	47,6	2,80	34,9
Apr. "	116,75	54,3	107,50	56,0	117,75	55,2	6,65	54,7	6,55	52,1	7,35	54,5	2,42	37,1	0,81	42,2	0,475	19,60	43,0	2,90	36,2
Mei "	113,50	52,8	104,50	54,4	111	52,1	6,175	50,8	6,125	48,8	6,95	51,5	2,64	40,4	0,89	43,2	0,45	20	43,9	3,25	40,5
Juni "	103,75	48,0	100,50	52,3	102,75	48,2	5,625	46,2	5,975	47,6	6,925	51,3	2,67	40,9	0,80	38,8	0,51	19,575	42,9	3,39	42,3
Juli "	103,75	48,2	104,75	54,6	106,75	50,1	5,95	48,9	5,375	42,8	6,775	50,2	2,74	42,0	0,78	37,9	0,50	20,45	44,9	3,71	46,3
Aug. "	86,75	40,3	98,25	51,2	102,25	47,9	5,05	41,5	4,70	37,4	5,775	42,8	2,88	44,1	0,76	36,9	0,55	21,325	46,8	4,17	52,0
Sept. "	80,50	37,4	96,25	50,1	105,25	49,4	4,275	35,1	4,15	33,0	4,80	35,6	2,81	43,0	0,78	37,9	0,57	22,80	50,0	5	62,3
Oct. "	79	36,7	89,25	46,5	96,50	45,3	3,975	32,7	3,525	28,1	4,025	29,8	2,39	36,6	0,74	35,9	0,70	23,45	51,4	5,07	63,2
Nov. "	81	37,7	84,50	44,0	91	42,7	4,30	35,3	3,35	26,7	3,65	27,1	2,08	31,9	0,76	36,9	0,70	22,325	49,0	4,90	61,1
29 Nov.-6 Dec. '38	88,50	41,1	94,25	49,1	100,50	47,1	4,50	37,0	3,40	27,1	3,55	26,3	2,07	31,7	0,78	37,9	0,70	21	46,1	4,75	59,2
6-13 Dec. '38	92,50	43,0	98,25	51,2	106	49,7	4,50	37,0	3,70	29,5	3,90	28,9	2,08	31,9	0,83	40,3	0,70	20,75	45,5	4,75	59,2
13-20 "	91,50	42,5	98,50	51,3	111,50	52,3	4,40	36,2	3,475	27,7	3,75	27,8	2,03	31,1	0,86	41,7	0,70	21	46,1	4,50	56,1
20-27 "	91,50	42,5	97,75	50,9	108,50	50,9	4,30	35,3	3,50	27,9	3,80	28,2	2,03	31,1	0,84	40,8	0,70	20,25	44,4	4,90	61,1

	JUTE "First Marks" c.i.f. Londen per Eng. ton		KATOEN				AÜSTRALISCHE WOL in olie gekamd; loco Bradford per lb.				JAPAN. ZIJDE 13/14 Dernier wit Gr. D. te New York per lb.		RUBBER Stand. Ribbed Smoked Sheets loco Londen p. lb.								
	Herl. Ned. Ct.	Not.	Middling Upland loco New York per lb.		Super Fine C. P. Oomra Liverpool per lb.		Crossbred Colonial Carded 50's Av.		Merino 64's Av.		Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.							
			f	%	f	%	f	%	f	%					f	%					
1927	442,38	103,4	36,10	43,8	93,1	17,60	36,7	102,1	7,27	133,8	96,8	26,50	244,9	104,8	48,50	13,55	105,8	5,44	93	140,2	18,50
1928	445,89	104,2	36,16/11	49,8	105,8	20	37,9	105,5	7,51	153,8	111,2	30,50	259,7	111,1	51,50	12,60	98,4	5,07	54	81,4	10,75
1929	395,49	92,4	32,14/3	47,6	101,1	19,10	33,2	92,4	6,59	127,2	92,0	25,25	196,5	84,1	39	12,28	95,9	4,93	52	78,4	10,25
1930	257,97	60,3	21,6/9	33,6	71,4	13,50	19,7	54,8	3,92	81,9	59,2	16,25	134,8	57,7	26,75	8,50	66,4	3,42	30	45,2	5,875
1931	192,15	44,9	17,1/7	21,1	44,8	8,50	20,1	55,9	4,28	60,9	44,0	13	109,0	46,6	23,25	5,97	46,6	2,40	15	22,6	3,12
1932	146,86	34,3	16,18/	15,9	33,8	6,40	19,5	54,3	5,39	42,5	30,7	11,75	79,7	34,1	22	3,87	30,2	1,56	12	18,1	3,37
1933	128,63	30,1	15,12/2	17,4	37,0	8,70	16,8	46,8	4,91	48,9	35,4	14,25	96,9	41,5	28,25	3,21	25,1	1,61	11	16,6	3,25
1934	115,85	27,1	15,9/9	18,3	38,9	12,30	13,6	37,8	4,37	51,4	37,2	16,50	95,8	41,0	30,75	1,92	15,0	1,29	19	28,6	6,25
1935	134,52	31,4	18,11/8	17,6	37,4	11,90	17,7	49,3	5,87	42,2	30,5	14	84,5	36,2	28	2,41	18,8	1,63	18	27,1	6
1936	142,61	33,3	18,6/8	19,0	40,4	12,10	18,2	50,7	5,60	54,3	39,3	16,75	108,6	46,5	33,50	2,71	21,2	1,73	25	37,7	7,75
1937	183,46	42,9	20,8/4	20,8	44,2	11,44	20,0	55,7	5,34	89,0	64,4	23,75	132,7	56,8	35,50	3,30	25,8	1,865	36	54,3	9,50
Oct. 1937	188,16	44,0	20,19/8	15,2	32,3	8,42	15,5	43,1	4,15	83,6	60,5	22,50	117,7	50,4	31,50	3,02	23,6	1,67	30	45,2	8
Nov. "	185,91	43,4	20,12/10	14,4	30,6	7,99	15,2	42,3	4,04	74,6	54,0	20	103,9	44,5	27,5	2,86	22,3	1,585	27	40,7	7,12
Dec. "	173,86	40,6	19,7/	14,9	31,6	8,28	15,5	43,1	4,15	69,5	50,3	18,50	110,1	47,1	29,50	2,71	21,2	1,505	28	42,2	7,37
Jan. 1938	168,56	39,4	20,15/8	15,4	32,7	8,56	15,9	44,2	4,26	67,3	48,7	18	101,2	43,3	27	2,69	21,0	1,495	26	39,2	7
Febr. "	166,62	38,9	18,11/7	16,1	34,2	9,01	16,5	45,9	4,41	63,9	46,2	17	98,1	42,0	26,25	2,78	21,7	1,555	27	40,7	7,12
Mrt. "	165,08	38,6	18,8/	16,1	34,2	8,91	16,1	44,8	4,30	61,1	44,2	16,25	98,3	42,0	26,25	2,81	21,9	1,56	25	37,7	6,75
Apr. "	156,59	36,6	17,9/5	15,8	33,5	8,76	15,5	43,1	4,15	60,7	43,9	16,25	95,6	40,9	25,50	2,75	21,5	1,525	22	33,2	5,875
Mei "	158,09	36,9	17,12/2	15,3	32,5	8,48	15,2	42,3	4,06	61,7	44,6	16,50	98,9	42,3	26,50	2,82	22,0	1,56	21	31,7	5,62
Juni "	153,41	35,9	17,2/6	15,1	32,1	8,37	14,3	39,8	3,85	60,5	43										

	GE-SLACHTE RUNDEREN (versch) per 100 kg Rotterdam			GE-SLACHTE VARKENS (versch) per 100 kg Rotterdam			DEENSCH BACON middelgew. No. 1 Londen per cwt.			BEVROREN ARG. RUND-VLEESCH Londen per 8 lbs.			CACAO G.F. Accra per 50 kg c.i.f. Nederland			KOFFIE Loco R'dam/A'dam per 1/2 kg.		SUIKER Witte krist.-suiker loco Rotterdam/A'msterdam per 100 kg.		THEE N.-Ind. thee-veiling A'dam Gem. Java- en Sumatrathee per 1/2 kg.		Indexcijfer voedings- en geneesmiddelen	
	f		%	f		%	f		%	f		%	f		%	f		%	f		%		
	Herl.	Ned.	Ct.	Not.	Herl.	Ned.	Ct.	Not.	Herl.	Ned.	Ct.	Not.	Herl.	Ned.	Ct.	Not.	Herl.	Ned.	Ct.	Not.	Herl.		Ned.
1927	93	98,2	77,50	90,8	66,80	100,3	107,6	2,73	92,2	4/6	41,21	119,4	68/-	46,87	95,5	54,10	91,4	19,12	119,6	82,75	109,2	101,3	
1928	96,40	101,8	93,12	109,2	67,81	101,8	112/2	3,12	105,4	5/2	27,70	80,2	45/10	50,75	103,4	59,90	101,2	13,-	81,3	69,25	91,4	94,7	
1929	108,-	114,0	72,90	85,5	57,19	85,9	94/7	2,97	100,3	4/11	21,04	61,0	34/11	32	65,2	38,10	64,4	9,60	60,0	60,75	80,2	72,1	
1930	88,-	92,9	48,-	56,3	35,72	53,6	63/6	2,44	82,4	4/4	13,84	40,1	24/7	25	50,9	27,10	45,8	8,-	50,0	42,50	56,1	53,3	
1931	61,-	64,4	37,50	44,0	25,46	38,2	58/7	1,70	57,4	3/11	11,77	34,1	27/1	24	48,9	30,04	50,8	6,32	39,6	28,25	37,3	43,0	
1932	52,-	54,9	49,50	58,0	30,74	46,2	74/7	1,54	52,0	3/9	9,30	26,9	22/7	21,10	43,0	22,83	38,6	5,32	34,5	32,75	43,2	37,0	
1933	61,50	64,9	46,65	54,7	32,94	49,5	88/1	1,42	48,0	3/9 1/2	8,15	23,6	21/7	16,80	34,2	18,40	31,1	4,07	25,5	40	52,8	34,9	
1934	48,12	50,8	51,62	60,5	32,-	48,1	88/5	1,19	40,2	3/3 1/2	8,15	23,6	22/6	14,10	28,7	15,21	25,7	3,85	24,1	34,50	45,5	32,5	
1935	53,42	56,4	48,60	57,0	36,37	54,6	93/6	1,48	50,0	3/9 1/2	12,05	34,9	30/4	13,62	27,8	16,87	28,5	4,02	25,2	40	52,8	39,2	
1936	71,27	75,3	61,85	72,5	42,27	63,5	94/1	1,90	64,2	4/3	17,35	50,3	38/8	16,62	33,9	22,37	37,8	6,22	38,9	53,50	70,6	53,6	
Oct. 1937	69,97	73,7	70,20	82,3	43,70	65,6	97/6	1,91	64,5	4/3	12,55	36,4	28/-	15,75	32,1	22,87	38,7	6,40	40,0	55,25	72,9	55,0	
Nov. "	68,17	72,0	72,37	84,8	40,77	61,2	90/6	1,95	65,9	4/4	12,18	35,3	27/1	13,50	27,5	20	33,8	6,42	40,2	53,75	71,0	52,2	
Dec. "	68,95	72,8	72,15	84,6	43,23	64,9	96/2	1,92	64,9	4/3 1/2	11,07	32,1	24/8	13	26,5	17,25	29,2	6,40	40,0	47,75	63,0	51,0	
Jan. 1938	70,82	74,8	70,37	82,5	43,54	65,4	97/-	1,96	66,2	4/4 1/2	12,18	35,3	27/2	13	26,5	16,10	27,2	6,17	38,6	51,25	67,7	51,1	
Febr. "	70,25	74,2	68,75	80,6	43,95	66,0	98/-	2,08	70,3	4/7 1/2	12,44	36,0	27/9	13	26,5	16	27,0	5,40	33,8	50,25	66,3	50,3	
Mrt. "	69,15	73,0	66,37	77,8	45,87	68,9	102/2	1,90	64,2	4/3	13,30	38,5	29/8	13	26,5	15,50	26,2	5,05	31,6	52,25	69,0	48,6	
Apr. "	70,35	74,3	64,40	75,5	47,29	71,0	105/6	1,88	63,5	4/2	11,68	33,8	26/1	13	26,5	15	25,4	4,65	29,1	53,50	70,6	47,9	
Mei "	71,50	75,5	62,-	72,7	46,22	69,4	103/-	1,92	64,9	4/3 1/2	8,64	25,0	19/3	12,50	25,5	14	23,7	4,70	29,4	53,-	70,0	47,1	
Juni "	70,50	74,4	59,95	70,3	43,99	66,1	98/2	1,96	66,2	4/4 1/2	8,74	25,3	19/6	12,50	25,5	13,75	23,2	4,72	29,6	49,50	65,3	45,5	
Juli "	67,20	71,0	62,40	73,1	46,46	69,8	103/9	1,98	66,9	4/5	9,76	28,3	21/9	12,75	26,0	14	23,7	4,95	31,0	47,75	63,0	46,5	
Aug. "	67,-	70,7	63,75	74,7	45,32	68,1	101/5	1,96	66,2	4/4 1/2	10,04	29,1	22/5	13,30	27,1	14,10	23,8	5,-	31,3	49,50	65,3	45,5	
Sept. "	64,65	68,3	62,45	73,2	43,67	65,6	99/-	1,90	64,2	4/3 1/2	10,41	30,2	23/4	13,50	27,5	14,50	24,5	5,35	33,5	53,-	70,0	45,7	
Oct. "	63,65	67,2	62,50	73,3	43,-	64,6	98/-	1,99	67,2	4/6 1/4	10,02	29,0	22/10	14,30	29,1	15,50	26,2	5,22	32,7	54,-	71,3	44,6	
Nov. "	62,15	65,6	60,87	71,4	39,28	59,0	90/7	1,99	67,2	4/7	9,51	27,5	22/11	14	28,5	15,50	26,2	5,45	34,1	50,25	66,3	43,2	
Dec. "	62,70	66,2	60,50	70,9	37,44	56,2	87/-	1,94	65,5	4/6	9,27	26,9	21,6	13,50	27,5	15	25,4	5,50	34,4	47,-	62,0	42,8	
13 Dec. '38	62,70	66,2	59,75	70,0	40,93	61,5	95/-	1,87	63,2	4/4	9,01	26,1	21/-	13,50	27,5	15	25,4	5,62	35,2	47,-	62,0	43,8	
20 "	62,-	65,5	59,50	69,7	41,66	62,6	97/-	1,88	63,5	4/4 1/2	8,92	25,8	20/9	13,50	27,5	15	25,4	5,87	36,7	46,-	60,7	43,5	
27 "	66,-	69,7	60,-	70,3	41,58	62,5	97/-	1,89	63,9	4/5	8,91	25,8	20/9	13,50	27,5	15	25,4	5,87	36,7	46,-	60,7	43,7	

	GRENNHOUT Zweedsch ongsort. 2 1/2 X 7 per standaard ex opslagpl. Londen		VUREN-HOUT basis 7" f.o.b. Zweden/Finl. per standaard van 4.672 M³		KOE-HUIDEN Gaaf, open kop 57-61 pond Veiling te Amsterdam		COPRA Ned.-Ind. f. m. s. per 100 kg Amsterdam		GRONDNOTEN Gepelde Coromandel, per longton c.i.f. Londen		LIJNZAAD La Plata loco Rotterdam (per 1000 kg.)		GOUDE cash Londen per ounce fine		Indexcijfer agrarische grondstoffen	Algemeen Indexcijfer	Indexcijfer Indische uitvoeren-producten			
	f		f		f		f		f		f		f							
	Herl.	Ned.	Ct.	Not.	Herl.	Ned.	Ct.	Not.	Herl.	Ned.	Ct.	Not.	Herl.	Ned.				Ct.	Not.	
1927	230,28	100,1	19,-	160,50	105,1	40,43	100,9	32,62	106,5	266,03	106,4	21.18/11	185,-	95,0	51,50	100,1	85/-	105,3	104,4	124,1
1928	229,90	100,0	19,-	151,50	99,2	47,58	118,7	31,87	104,1	254,10	101,6	21,-	185,25	95,1	51,45	100,0	85/-	102,0	100,2	94,6
1929	229,71	99,9	19,-	146,-	95,6	32,25	80,5	27,37	89,4	230,16	92,0	19,-	214,-	109,9	51,40	99,9	85/-	92,7	95,4	84,5
1930	218,43	95,0	18,1/2	141,50	92,7	25,35	63,3	22,62	73,9	175,55	70,2	14,10/4	181,75	93,3	51,40	99,9	85/-	69,6	75,1	60,0
1931	187,88	81,7	16,14/-	110,75	72,5	18,65	46,5	15,37	50,2	136,69	54,7	12,2/11	95,50	49,0	52,-	101,1	92/5	47,6	54,6	44,7
1932	136,14	59,2	15,13/4	69,-	45,2	11,15	27,8	13,-	42,4	130,52	52,2	15,-/4	70,-	35,9	51,25	99,6	118/-	35,1	43,0	38,4
1933	136,48	59,3	16,11/2	73,50	48,1	13,26	33,1	9,30	30,4	90,39	36,1	10,19/4	75,50	38,8	51,35	99,8	124/7	33,1	39,0	34,5
1934	134,02	58,3	17,18/4	76,50	50,1	12,07	30,1	6,90	22,5	71,90	28,7	9,12/3	72,75	37,3	51,50	100,1	137/8	31,6	37,3	36,5
1935	127,91	55,6	17,13/4	59,50	39,0	12,54	31,3	9,15	29,9	104,26	41,7	14,8/-	67,25	34,5	51,50	100,1	142/2	32,2	37,0	38,8
1936	139,98	60,9	17,19/10	78,25	51,3	15,40	38,4	11,90	38,9	113,49	45,4	14,11/9	85,-	43,6	54,60	106,1	140/4	39,0	42,2	40,7
1937	205,35	89,3	22,17/2	132,25	86,6	23,35	58,2	15,22	49,7	127,81	51,1	14,4/8	110,50	56,8	63,20	122,8	140/9	53,4	57,8	55,9
Oct. 1937	210,65	91,6	23,10/-	135,-	88,4	23,-	57,4	13,50	44,1	121,70	48,7	13,11/7	116,75	59,9	63,-	122,4	140/6	50,4	56,1	50,1
Nov. "	209,46	91,1	23,5/-	132,50	86,8	18,-	44,9	12,50	40,8	109,57	43,8	12,3/3	110,50	56,7	63,10	122,6	140/1	47,7	53,2	45,4
Dec. "	206,69	89,9	23,-	125,-	81,9	17,-	42,4	12,37	40,4	105,31	42,1	11,14/5	109,75	56,3	62,85	122,2	139/10	44,9	51,8	45,5
Jan. 1938	203,65	88,6	22,13/9	123,-	80,6	19,-	47,4	11,87	38,8	99,85	39,9	11,2/6	109,75	56,3	62,65	121,8	139/7	44,4	51,9	43,5
Febr. "	199,56	86,8	22,5/-	122,50	80,2	17,-	42,4	10,95	35,8	95,86	38,3	10,13/9	108,-	55,5	62,70	121,9	139/9	43,4	51,0	43,4
Mrt. "	197,49	85,9	22,-	116,25	76,1	15,-	37,4	10,97	35,8	92,92	37,2	10,7/2	106,25	54,6	62,75	122,0	139/11	41,8	49,9	42,0
Apr. "	197,23	85,8	22,-	110,-	72,0	14,50	36,2	10,62	34,7	90,22	36,1	10,1/3	101,75	52,3	62,65	121,8	139/9	40,0	48,9	38,8
Mei "	195,17	84,9	21,15/-	105,50	69,1	14,50	36,2	10,42	34,0	91,54	36,6	10,4/-	98,50	50,6	62,85	122,2	140/-	39,4	47,8	37,5
Juni "	190,37	82,8	21,5/-																	

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 27 December 1938.

		Activa.		
Binnenl. Wis-	Hfdbk. f	7.694.801,83		
sels, Prom.,	Bijbnk. "	349.555,06		
enz. in disc.	Ag.sch. "	807.896,52	f	8.852.253,41
Papier o. h. Buitenl.	f	3.600.000,—		
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel. "		—		3.600.000,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	Hfdbk. f	281.928.253,37 ¹⁾		
	Bijbnk. "	1.959.762,01		
	Ag.sch. "	24.643.735,89		
	f	308.531.751,27		
Op Effecten enz. ...	f	306.754.013,98 ¹⁾		
Op Goederen en Ceel. "		1.777.737,29		308.531.751,27 ¹⁾
Voorschotten a. h. Rijk		—		—
Munt, Goud	f	106.637.555,—		
Muntmat., Goud		1.354.609.174,22		
	f	1.461.246.729,22		
Munt, Zilver, enz.		27.346.567,69		
Muntmat., Zilver. "		—		1.488.593.296,91
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds		—		43.346.029,32
Gebouwen en Meub. der Bank		—		4.580.000,—
Diverse rekeningen		—		10.704.818,79
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S. No. 221)		—		8.905.871,61
	f	1.877.114.021,31		
		Passiva.		
Kapitaal	f	20.000.000,—		
Reservefonds		4.860.787,51		
Bijzondere reserve		7.102.179,67		
Pensioenfonds		11.865.241,84		
Bankbiljetten in omloop		991.510.955,—		
Bankassignatiën in omloop		124.087,51		
Rek.-Cour. { Het Rijk	f	136.503.971,34		
saldo's: { Anderen		701.791.398,22		838.295.369,56
Diverse rekeningen		—		3.355.400,22
	f	1.877.114.021,31		
Beschikbaar metaalsaldo	f	756.807.347,23		
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is		—		1.892.018.360,—
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht		—		—

¹⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) f 63.247.800,—
Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opelschb. schulden	Beschikk. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
	Munt	Muntmat.				
27 Dec. '38	106638	1.354.609	991.511	838.419	756.807	81
19 " '38	106638	1.354.609	978.435	853.231	757.601	80
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen ¹⁾
19 " 1938	8.844	—	307.612	3.600	11.862
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

-¹⁾ Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opelschb. schulden	Beschikk. metaal-saldo
17 " '38 ^{a)}	138.030	—	186.730	83.110	30.094
12 Nov. 1938	116.886	20.972	191.951	85.703	26.796
5 " 1938	116.886	21.539	193.555	82.914	27.837
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels, buiten N.-Ind. betaalb.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
17 " '38 ^{a)}	8.980	—	76.820	59.820	51
12 Nov. 1938	9.346	13.874	48.218	67.104	50
5 " 1938	7.410	13.794	48.552	67.324	50
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

¹⁾ Sluitpost activa. ^{a)} Cijfers telegrafisch ontvangen.

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities	
				Disc. and Advances	Securities
21 Dec. 1938	327.313	503.038	53.378	14.911	24.796
14 " 1938	327.519	495.349	61.066	16.819	21.695
22 Juli 1914	40.164	—	29.317	—	33.633

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek-kings-perc. ¹⁾
			Bankers	Other Accounts		
21 Dec. '38	72.121	12.522	98.338	37.312	54.275	36,6
7 " '38	68.361	15.609	99.547	36.002	62.170	41,1
22 Juli '14	11.005	14.736	—	42.185	29.297	52

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wis-sels	Waarv. op het buitenl.	Beleeningen	Renteloos voorschot a. d. Staat
8 " '38	87.265	536	19	13.306	872	4.231	30.627
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	709	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen ¹⁾	Circulatie	Rekg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort.k.	Parti-culieren
15 Dec. '38	5.570	3.255	108.013	4.138	2.204	26.700
8 " '38	5.570	2.934	108.779	3.812	2.255	27.845
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

¹⁾ Sluitpost activa.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Data	Goud	Daarvan bij buitenl. circ. banken ¹⁾	Deviezen als goud-dekking geldende	Andere wissels en cheques	Beleeningen
7 " 1938	70,8	10,6	5,6	7.252,2	47,1
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effec-ten	Diverse Activa ²⁾	Circu-latie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
7 " 1938	548,4	1.374,6	7.629,4	1.002,9	433,6
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,—	40,0

¹⁾ Onbelast. ²⁾ w.o. Rentenbankscheine 157 Dec., resp. 37, 36 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË (in Belga's).

Data 1938	Goud Munt en metaal	Munt en diversen	Buitenlandsche deviezen en goudwaarden	Binnen- en buitenland-sche wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfondsen	Voorschot aan den Staat	Overheids-fondsen	Rekg. Crt.		
								Circulatie	Schatkist	Partic.
21/12	3.425	58	920	214	38	147	231	4.381	118	447
15/12	3.423	57	914	215	41	147	230	4.396	123	420

FEDERAL RESERVE BANKS.

Data	Goudvoorraad			Wissels	
	Totaal bedrag	Goud-certifi-caten ¹⁾	"Other cash" ²⁾	In her-disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
7 Dec. '38	11.671,7	11.661,7	345,7	6,0	0,5
30 Nov. '38	11.612,5	11.601,7	357,9	7,1	0,5

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circula-tie	Totaal Depo-sito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. ³⁾	Algem. Dek-kings-perc. ⁴⁾
30 Nov. '38	2.564,0	4.384,9	9.934,7	134,0	83,6	—

¹⁾ Deze certificaten werden door de Schatkist aan de Reserve Banken gegeven voor de overname van het goud, toen de § op 31 Jan. '34 van 100 op 59.06 cents werd gedevalueerd.

²⁾ "Other Cash" does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.

³⁾ Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opelschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. ⁴⁾ Verhouding tot voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Data	Aantal leening.	Dis-conto's en beleen.	Beleg-gingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal depo-sito's	Waarvan time deposits
23 " '38	3	8.303	13.003	7.263	28.281	5.125

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of England zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de betreffende valuta.

